

Jak na zdanění alkoholu: Komparativní analýza a doporučení reforem

Studie ze série Czech Tax Papers

PAQ
RESEARCH

/ Autoři analýzy

Mgr. Jakub Komárek (ekonom, PAQ Research)

Mgr. Daniel Prokop, Ph.D. (sociolog, PAQ Research)

*některá předběžná doporučení byla použita pro přípravu podkladů pro NERV

/ Peer Review a konzultace

PhDr. Miroslav Barták, PhD., vedoucí Centra veřejného zdraví se zaměřením na alkohol, 1. LF UK a VFN v Praze

Mgr. Michal Šoltés M.A., Ph.D., ekonom, výzkumný pracovník think-tanku IDEA při CERGE-EI a odborný asistent na PF UK, spolupracovník PAQ Research

MUDR. Pavel Hroboň, M.S., řídící partner Advance Healthcare Management Institute a šéf pracovní skupiny Zdraví Národní ekonomické rady vlády

/ Kontakty pro média

Jakub Komárek

PAQ Research

jakub.komarek@paqresearch.cz

+420 603 192 659

Daniel Prokop

PAQ Research

prokop@paqresearch.cz

/ Datum publikace

4. října 2023

/ Prohlášení

Série daňových studií Czech Tax Papers vzniká z donorského financování PAQ Research (viz [výroční zpráva](#)). Mezi donory není nikdo spojený s alkoholovým průmyslem.

Obsah

/	Shrnutí	3
	Hodnocení dopadů	7
/	1. Dopady alkoholu na zdraví a rozpočet	8
	Spotřeba alkoholu v Česku a její vývoj	8
	Negativní dopady spojené s užíváním alkoholu	11
/	2. Vliv spotřebních daní na spotřebu	14
	Přenosová míra zdanění alkoholických nápojů	14
	Vztah mezi spotřebou a cenou alkoholu	15
/	3. Nedostatky českého danění	17
	Vládní opatření	24
/	4. Způsoby danění alkoholu a jejich efekt	26
	Cenová politika jako nástroj	26
	Efektivita jednotlivých druhů cenových politik	26
/	5. Modelové varianty zdanění a jejich výnosy	30
	Varianta 1 – Maximální	35
	Varianta 2 – Minimální	39
	Další doporučení	44
	Riziko (i)legálního dovozu	44
/	6. Komunikace a distribuce dopadů	45
/	Zdroje	47
/	Czech Tax Papers	53
/	Apendix I	55
	Minimální jednotková cena	55
/	Apendix II	58

Shrnutí

Spotřeba alkoholu v ČR je **nejvyšší** ze všech zemí EU. To má výrazné negativní dopady na náklady zdravotního systému, sociálního systému a ekonomickou produktivitu. Přes nejvyšší konzumaci jsou však daňové příjmy ČR ze zdanění alkoholu **podprůměrné** v rámci OECD i EU. Alkohol se navíc průběžně **stává cenově dostupnější**, neboť ČR nevalorizuje spotřební daně o inflaci.

V této studii popisujeme hlavní nedostatky danění alkoholu v ČR a navrhuje seznam opatření, které tyto nedostatky eliminují. Mezi nejúčinnější opatření pro snižování společenských nákladů spojených s konzumací alkoholu patří spotřební daně z alkoholu případně tzv. „minimální jednotková cena“.

SOUČASNÝ STAV A PROBLÉMY:

- / 1 /** Češi v průměru ročně vypijí **14,5 l čistého lihu na obyvatele staršího 15 let**. Přibližně polovinu zkonsumují v podobě piva, čtvrtinu v podobě vína a cideru a zbylou čtvrtinu v podobě lihovin. V posledních letech pozvolně klesá podíl piva, zatímco podíl vína a cideru pozvolně stoupá.
- / 2 /** Nadměrná konzumace alkoholu způsobuje zkrácení očekávané délky **dožití Čechů o jeden rok**. Až 2,5 % zdravotních výdajů jsou v ČR spojena s výdaji způsobenými nadměrným užíváním alkoholu. **Výběr spotřebních daní** (a DPH z nich) z alkoholických nápojů (17,6 mld. Kč) zdaleka **nepokrývá společenské náklady** užívání alkoholu (35–56,6 mld. Kč).
- / 3 /** Zatímco lihoviny („tvrdý alkohol“) jsou zdaněny na srovnatelné úrovni jako jinde v EU, **ČR velmi nízko daní alkohol v pivě** (přibližně 4krát méně než alkohol v lihovinách) **a zejména alkohol v tichém víně (vč. ciderů), který je od spotřební daně osvobozen**. Dopad efektivního zdanění lihovin je tak významně limitován možnou náhradou za levnější alkoholické nápoje. Při zdražení jednoho typu alkoholických nápojů a nezdražení ostatních typů alkoholických nápojů konzumenti nahrazují zdražené alkoholické nápoje za ty nezdražené, a tak omezují snížení společenských nákladů souvisejících s konzumací alkoholu.

Hlavní nedostatky českého systému jsou:

- a. Nulová spotřební daň na alkohol v „tichých“ vínech (všechna nešumivá vína a většina ciderů). V české spotřebě převládají dovozová vína, absence daně proto podporuje zejména dovozce a velmi levná vína častěji využívaná k rizikovému užívání alkoholu.

(dle OECD růst cenové dostupnosti mezi lety 2000 a 2018 v ČR byl jedním z nejvyšších v rámci zemí OECD)

- b. Nízké a dekádu nezvyšované danění alkoholu v pivu a nedokonalé navázání výše daně na koncentraci alkoholu v pivu.¹
- c. Absence automatické valorizace spotřebních daní, jejichž reálná hodnota klesá v čase.

MOŽNÁ ŘEŠENÍ:

/ 1 / Nejefektivnější formou zdanění pro snižování společenské újmy způsobené konzumací alkoholu je **specifické zdanění** (čím více alkoholu nápoj obsahuje, tím více je zdaněn).

/ 2 / Ačkoliv **zdanění alkoholu** není jediným nástrojem pro redukci společenských nákladů spojených s rizikovou spotřebou alkoholu (prevence, regulace reklamy, penalizace prodeje mladistvým, regulace prodeje atd.), je **nejúčinnějším** zdokumentovaným nástrojem. **Cenová elasticita** u různých typů nápojů, různých skupin a v různých kontextech se pohybuje **mezi -0,4 až -0,8** (navýšení ceny o 10 % vede k poklesu spotřeby o 4–8 %).

/ 3 / Vyhodnocení vládních opatření²:

Zvýšení spotřební daně z lihu zdraží alkohol v lihovinách, avšak ve vztahu k mediánu hrubých mezd se nedostane ani na úroveň roku 2022; bude motivovat k náhradě za málo zdaněné pivo a nezdaněná tichá vína (zejména jejich nejlevnější formy, kterými lze za výrazně nižší cenu konzumovat stejný objem alkoholu). Kvůli možnosti náhrady za méně zdaněné alkoholické nápoje může být **vliv na souhrnnou spotřebu čistého alkoholu minimální**. Náklady spojené s nadměrným užíváním alkoholu proto pravděpodobně neklesnou.

¹ Daň je stupňovaná podle tzv. stupně piva – hmotnostního procenta extraktu původní mladiny (sladká šťáva z obilí okořeněná chmelem, vznikající v první fázi technologického procesu při výrobě piva).

Přesunutí piva konzumovaného v restauraci do vyšší sazby DPH povede k částečnému přiblížení daňové zátěže točeného piva a silně zdaněných lihovin. Cílí na nejčastější zdroj alkoholu Čechů, a tak má potenciál snížit spotřebu čistého alkoholu. Efekt ale bude pravděpodobně limitován charakterem daně – DPH závisí na ceně produktu, takže motivuje uživatele k substituci za levnější piva: lahvová či levnější druhy točeného piva. Ve snaze omezit společenské náklady spojené se spotřebou alkoholu jde o nevhodnou daňovou úpravu.

/ 4 / Ve studii představujeme **2 varianty návrhu PAQ Research** na zdanění alkoholu. Zakládáme je na přepočtu zdanění alkoholických nápojů na efektivní zdanění rizikové složky – tedy na to, jak je zdaněn 1 l alkoholu v různých nápojích.

Naše návrhy se liší mírou efektivního zdanění alkoholu v pivě, vínu a cideru vůči zdanění alkoholu v lihovinách. Představujeme dva návrhy, které vnímáme jako horní a spodní hranici optimálního zdanění čistého alkoholu v pivu, víně a cideru.

(zdanění vína musí vyhovovat směrnici EU, která umožňuje jen dvě základní sazby daně pro vína s vysokou koncentrací alkoholu a vína s nižší koncentrací alkoholu dle pevné hranice 8,5 %)

- a. Maximální** ponechává současné danění lihu a zvyšuje spotřební daň na pivo a víno tak, aby efektivní sazba na 1 l čistého alkoholu v nápojích byla na úrovni 80 % zdanění alkoholu v lihovinách:
- * základní sazba pro pivo ve výši 0,28 Kč/l za každé 0,1 % alkoholu v nápoji. Návrh obsahuje změnu výpočtu sazby: sazba je daná koncentrací alkoholu v pivě, nikoliv mladinou. Piva s obsahem do 0,5 % alkoholu zůstanou osvobozena.
 - * sazba pro víno a jiné fermentované nápoje s koncentrací alkoholu nad 8,5 % ve výši 35,5 Kč/l
 - * sazba pro víno a jiné fermentované nápoje s koncentrací alkoholu do 8,5 % ve výši 26,6 Kč/l
 - * sazba pro cidery a jiné fermentované nápoje s koncentrací alkoholu do 5,5 % ve výši 12,8 Kč/l
 - * očekávaný extra daňový výnos: **17,4 mld. Kč**

b. Minimální ponechává současné danění lihu a zvyšuje spotřební daň na pivo a víno tak, aby efektivní sazba na 1 l čistého alkoholu v nápojích byla na úrovni 60 % zdanění alkoholu v lihovinách:

- * základní sazba pro pivo ve výši 0,21 Kč/l za každý 0,1 % alkoholu v nápoji
Návrh obsahuje změnu výpočtu sazby: sazba je daná koncentrací alkoholu v pivě, nikoliv mladinou. Piva s obsahem do 0,5 % alkoholu zůstanou osvobozena.
- * sazba pro vína a jiné fermentované nápoje s koncentrací alkoholu nad 8,5 % ve výši 26,6 Kč/l
- * sazba pro vína a jiné fermentované nápoje s koncentrací alkoholu do 8,5 % ve výši 18,1 Kč/l
- * sazba pro cidery a jiné fermentované nápoje s koncentrací alkoholu do 5,5 % ve výši 9,6 Kč/l
- * očekávaný extra daňový výnos: **12,4 mld. Kč**

/ 5 / Obě varianty PAQ návrhu obsahují **nižší sazbu spotřební daně pro malé nezávislé vinaře a výrobce ciderů**. To skutečně pomáhá malým českým vinařům na rozdíl od nulové spotřební daně, ze které mají zisk i zahraniční velkovýrobci a specificky výrobci levných nekvalitních vín. **Navrhujeme také** pro menší české vinaře zavést jiný – deklarativní – režim správy daně pro omezení administrativy s daňovými sklady.

/ 6 / Nižší sazby pro malé a střední pivovary na úrovni 50 %, 60 %, 70 %, 80 % a 90 % základní sazby navrhujeme zachovat. Vzhledem k tomu, že pivo z menších pivovarů bývá obecně dražší než z velkopivovarů, lze v případě piva z menších pivovarů očekávat nižší procentuální zdražení.

/ 7 / Nezbytnou součástí obou návrhů je **legislativní zakotvení** pravidelné valorizace všech spotřebních sazeb na alkoholické nápoje.

/ 8 / Tato opatření jsou v souladu s velkou částí veřejného mínění. 60 % respondentů reprezentativního průzkumu považuje současnou protialkoholovou politiku za neúspěšnou. Většinová je i podpora pro navýšení danění alkoholu i zrušení výjimky na tichá vína.

/ 9 / Spotřební daň z alkoholu je tzv. regresivní daň, vyšší poměrovou zátěž nesou nízkopříjmové domácnosti. Proto je vhodné kompenzovat změny ve spotřebních daních úpravou přímých daní (nižší danění nízkopříjmových zaměstnanců) a sociálního systému.

/ 10 / Debatu o zdanění alkoholu je doporučeno spojit s otevřením debaty o zavedení minimální jednotkové ceny, tedy minimální maloobchodní ceny, pod kterou se nesmí prodávat alkoholické nápoje s určitým obsahem alkoholu.

Hodnocení dopadů

Studie otevírá sérii **Czech Tax Papers**, jejímž cílem je přinášet analytické podklady k většině potřebných daňových reforem v Česku (více o sérii na konci dokumentu).

V každé ze studií vyhodnocujeme návrhy v rámci daného segmentu danění i jejich celkových dopadů. V případě alkoholu vidíme zásadní fiskální přínosy (přes 10 miliard Kč), které mohou snížit tlak na zvyšování danění nízkopříjmových zaměstnanců – tedy přispět k vyváženějšímu daňovému mixu. Racionalizace danění alkoholu má navíc efekt na zdravotní prevenci (byť cenová politika zdaleka není jediným nástrojem). Tím podporuje ekonomický růst Česka, protože špatný životní styl a vysoká chronická nemocnost je jedním z jeho významných bariér.

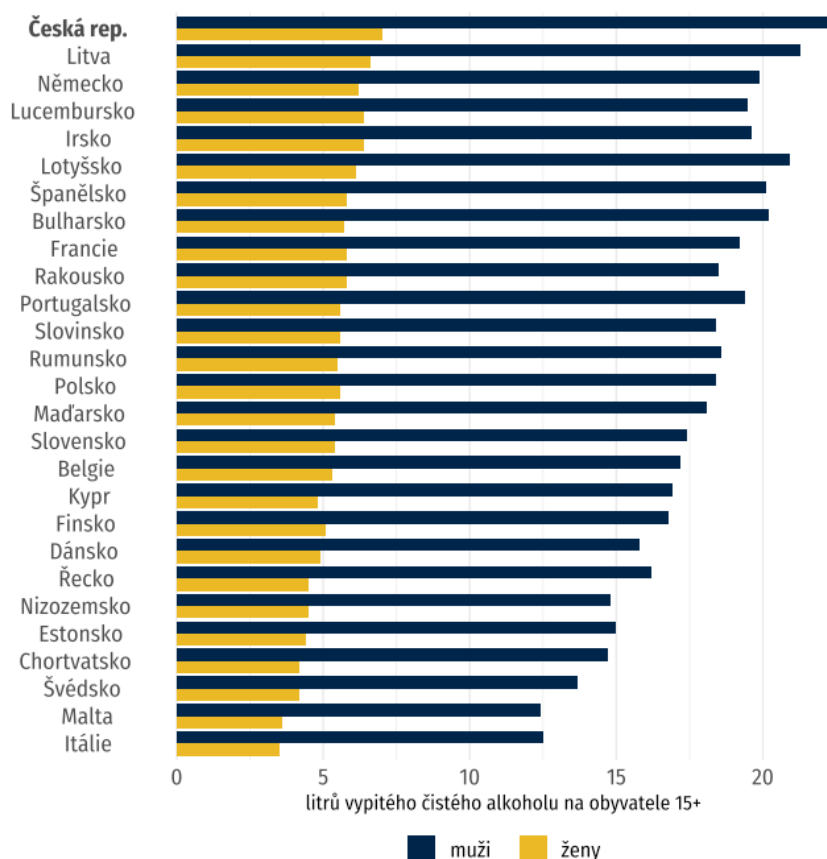
Reforma zdanění alkoholu

Fiskální a makroekonomické dopady:	
Vyváženější daňový mix ČR	+
Zásadní zvýšení výběru daní	+
Dopady na dlouhodobý ekonomický růst a produktivitu	+
Administrativní náklady výběru daně	0
Distribuční efekty:	
Dopad na zatížení nízkopříjmových	-
Dopad na kupní sílu chudších regionů	0
Distorzní efekty:	
Efekt na nerovnosti v danění (výjimky, různé sazby subjektům atd.)	+
Motivace k úniku do šedé ekonomiky a optimalizaci	+
Externality:	
Vliv na zdravější životní styl	++
Externality v oblasti životního prostředí	0

1. Dopady alkoholu na zdraví a rozpočet

Spotřeba alkoholu v Česku a její vývoj

/ 1.1 Spotřeba čistého alkoholu

poznámka: seřazeno dle průměru za obě pohlaví

zdroj: WHO, 2023

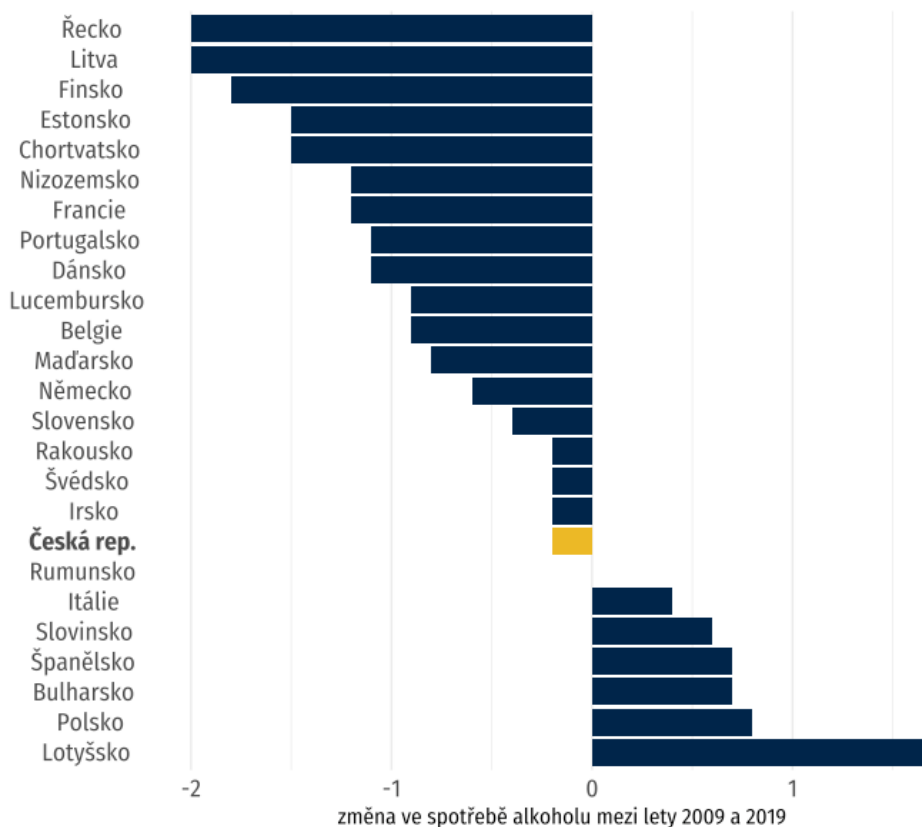
zpracování: PAQ Research

Graf 1.1 zobrazuje množství čistého alkoholu na počet osob starších 15 let v jednotlivých zemích pro muže a ženy za rok 2018. Z grafu je patrné, že ČR je země s nevyšším množstvím

spotřebovaného alkoholu ze všech zemí EU. Nelichotivou první příčku drží jak muži, tak ženy.

V roce 2018 se v ČR vypilo 14,5 litrů čistého alkoholu na jednoho obyvatele staršího 15 let, což je nejvíce ze všech zemí EU. V případě mužů to bylo 22,3 litru čistého alkoholu na hlavu 15+, v případě žen 7 litrů (WHO, 2023). Některé studie (Rod a Fanta, 2019) uvádí, že kvůli zahraničním turistům je statistika spotřeby alkoholu na území ČR nepřesná. Spotřeba alkoholických nápojů na obyvatele během necovidových let 2018 a 2019 a covidových let 2020 a 2021 (kdy byl výrazný pokles zahraničních návštěvníků) se nicméně liší o méně než 5 % (ČSÚ, 2023). Čeští turisté také užívají alkohol v zahraničí, lze proto očekávat, že ČR patří mezi země s nejvyšší spotřebou alkoholu na osobu i bez spotřeby turistů na našem území.

/ 1.2 Spotřeba čistého alkoholu – vývoj 2009-2019

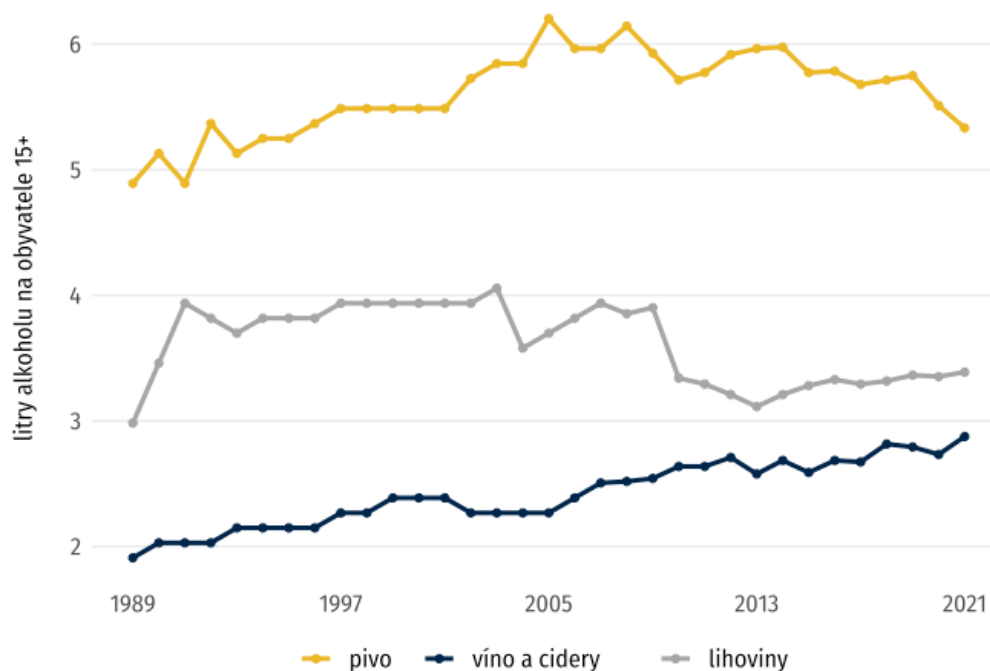

zdroj: OECD, 2023
zpracování: PAQ Research

Spotřeba alkoholu se v ČR drží na celkem stabilní úrovni. Mezi lety 2009 a 2019 klesla spotřeba čistého alkoholu přepočtená na počet obyvatel starších 15 let pouze o 0,2 litru (Graf 1.2). Největší pokles spotřeby alkoholu ze zemí EU zaznamenalo Řecko, kde hlavní příčinou byla pravděpodobně zhoršující se životní úroveň obyvatel (Kokkinidis, 2022), a Litva, kde ve snaze snížit společenskou újmu spojenou s konzumací alkoholu bylo přijato

vícero opatření (např. větší postihy pro řízení pod vlivem, vyšší spotřební daně na alkohol, přísnější kontrola věku při prodeji či zákaz venkovní reklamy) (Gobiņa et al., 2023).

/ 1.3 Spotřeba litrů alkoholu – podle typu nápoje

zdroj: ČSÚ, 2023b, 2023d
zpracování: PAQ Research

Graf 1.3 zobrazuje spotřebu litrů alkoholu v přepočtu na obyvatele starších 15 let dle typů alkoholických nápojů – piva, vína a lihovin – pro roky 1989 až 2021. (Do kategorie „vína“ se započítávají i cidery a další fermentované nápoje s koncentrací alkoholu do objemových 15 %, respektive 18 %¹²). V grafu můžeme pozorovat, že největším zdrojem alkoholu je pro Čechy pivo. V roce 2021 mělo pivo podíl 46 %, víno a cidery 25 % a lihoviny 29 %. Průměrný Čech 15+ zkonsumuje 5,3 litru alkoholu ročně prostřednictvím piva (tj. více jak 110 l 11° piva), 2,9 litru prostřednictvím vína (tj. skoro 25 l vína) a 3,4 litru prostřednictvím lihovin (tj. 8,5 l vodky).

Konzumace čistého alkoholu prostřednictvím piva rostla do roku 2000, ale v posledních 15 letech pozvolně klesá. U lihovin se propadla konzumace mezi lety 2000 a 2010.

¹ Pracujeme s předpokladem, že naprostá většina fermentovaných nápojů z jiného zdroje, než jsou hrozny, jsou cidery.

² Nápoje, jejichž skutečný obsah alkoholu přesahuje 1,2 % objemových, ale nepřesahuje 15 % objemových, je-li alkohol obsažený v hotovém výrobku plně kvasného původu, anebo nápoje, jejichž skutečný obsah alkoholu přesahuje 15 % objemových, ale nepřesahuje 18 % objemových, pokud byly vyrobeny bez jakéhokoli obohacování a je-li alkohol obsažený v hotovém výrobku plně kvasného původu.

Konzumace čistého alkoholu prostřednictvím vína a ciderů pozvolně a setrvale stoupá od 90. let (ČSÚ, 2023b).

Negativní dopady spojené s užíváním alkoholu

Výše spotřeby alkoholu je prokazatelný rizikový faktor pro řadu nemocí, viz například (Rehm et al., 2017):

- * **rakovina**
 - rtů a dutiny ústní
 - nosohltanu
 - jícnu
 - tlustého střeva a řitního otvoru
 - jater
 - hrtanu
 - a mírně i pro rakovinu prsou u žen
- * **cukrovka**
- * **kardiovaskulární nemoci**
 - vysoký tlak
 - ischemická choroba srdeční
 - kardiomyopatie
 - fibrilace a flutter síní
 - ischemická mrtvice
 - hemoragická a jiné neischemické mrtvice

Vysoká míra konzumace alkoholu zvyšuje též rizika poranění a dopravních nehod (Rehm et al., 2017). Odhaduje se, že každá 10. smrt v Evropě je zapříčiněna užíváním alkoholu, jde například o oběti, které si v důsledku opilosti a souvisejících horších dovedností zapříčiní nějaký druh nehody (WHO, 2018). Rizikové užívání alkoholu až 7krát zvyšuje pravděpodobnost sebevraždy (Borges et al., 2017). Vyšší míra konzumace alkoholu je také spojena s vyšší mírou kriminality (Chaloupka et al., 2002). Pachatelé mohou být kvůli alkoholu náchylnější k násilné činnosti, mít upravené vnímání hranic či být vyčleněni ze společnosti.

Alkohol má však i ekonomické dopady na chod společnosti (OECD, 2021a) tím, že:

/ 1 / výrazně snižuje ekonomickou produktivitu

Nadměrná konzumace alkoholu snižuje produktivitu pracovní síly. Spotřeba alkoholu zvyšuje míru absentismu (pracovní neschopnost), presentismu (kdy nemocní zaměstnanci jsou fyzicky v práci, ale nejsou plně produktivní), nucených odchodů do předčasného

důchodu, nezaměstnanosti (méně občanů je dlouhodobě schopných práce) a předčasných úmrtí.

Negativní vliv na pracovní sílu v podobě krátkodobé a dlouhodobé nezaměstnanosti vede k (a) nižším příjmům státního rozpočtu na jedné straně (nižší sociální a zdravotní odvody, nižší výběr daně z příjmu) a (b) k vyšším výdajům státního rozpočtu na druhé straně (náklady na nemocenskou, pomoc v hmotné nouzi, zdravotní výdaje apod.).

/ 2 / přináší výraznou zátěž pro zdravotní systém

Konzumace alkoholu je spojena s vyšší četností výskytu řady nemocí, zejména cukrovky, kardiovaskulárních nemocí a různých druhů rakovin. Vyšší podíl občanů postihnutých těmito nemocemi zvedá náklady na zdravotní systém, které hradí celá společnost. Kromě toho je konzumace spojena s vyšší počtem úrazů a nehod, které opět na jedné straně snižují zaměstnanost a na druhé straně jejich vyšetření a léčba představují náklady pro zdravotní pojišťovny.

Alkohol je jak příčinou, tak důsledkem socioekonomických nerovností ve zdraví; úmrtí spojené s alkoholem jsou výrazně častější u chudší a méně vzdělanější části společnosti, přestože tato část společnosti má typicky větší míru abstinence a menší míru spotřeby alkoholu (Mackenbach et al., 2008, 2015; OECD, 2015). Vyrůstání v domácnosti, ve které alespoň jeden z rodičů je alkoholik, má negativní vliv na děti zejména kvůli častějším konfliktům mezi rodiči a mezi dětmi a rodiči s negativním dopadem na duševní i fyzické zdraví dětí, kompetence k učení či vnímání své sebehodnoty (Reich et al., 1988; Bennett et al., 1988).

V rámci České republiky se odhaduje, že:

- / 1 /** nadměrná konzumace alkoholu způsobuje zkrácení očekávané délky dožití Čechů o jeden rok (OECD, 2021a)
- / 2 /** až 2,5 % zdravotních výdajů je v ČR spojeno s výdaji způsobenými nadměrným užíváním alkoholu, to je cca 11 mld. Kč ročně (OECD, 2021; MF ČR, 2023)
- / 3 /** OECD (2021a) odhaduje, že **nemoci a úrazy způsobené nadměrným užíváním alkoholu vedou ročně k nižšímu HDP až o cca 1,6 %**. To omezuje výběr dalších daní svázaných s ekonomickým růstem.

Studie *Společenské náklady konzumace alkoholu v České republice* (Mlčoch et al., 2019) vypracovaná pro vládu ČR odhadla pro rok 2016 **společenské náklady konzumace alkoholu na 56,6 mld. Kč** (1,2 % HDP). Skladba nákladů byla vyčíslena následovně:

- * zdravotní náklady – 12,8 mld. Kč (18,9 mld. Kč v dnešních cenách)
- * kriminalita – 6,3 mld. Kč (9,3 mld. Kč v dnešních cenách)
- * ztráta produktivity – 24,3 mld. Kč (36 mld. Kč v dnešních cenách)
- * předčasná úmrtí – 6,6 mld. Kč (9,8 mld. Kč v dnešních cenách)
- * dopravní nehody – 4,4 mld. Kč (6,5 mld. Kč v dnešních cenách)
- * požáry – 1 mld. Kč (1,5 mld. Kč v dnešních cenách)
- * invalidní důchody – 37,5 mil. Kč (55,5 mil. Kč v dnešních cenách)
- * nemocenské dávky – 97,3 mil. Kč (144 mil. Kč v dnešních cenách)
- * náhradní péče o děti – 147 mil. Kč (217,6 mil. Kč v dnešních cenách)

Dle samotných autorů se ve většině případů jedná spíše o dolní hranici celkové výše.

Zároveň platí teze, že společenské náklady spojené s konzumací alkoholu nejsou rovnoměrně rozděleny mezi uživatele dle spotřeby (vztah není lineární). Pro společnost je mnohem více zatěžující nadměrná (riziková) spotřeba než umírněná spotřeba. Skladba spotřeby alkoholických nápojů rizikových konzumentů je odlišná od ostatních konzumentů. V průměru se dá říci, že rizikovní konzumenti si častěji kupují silnější a levnější alkoholické nápoje než ostatní konzumenti (Griffith et al., 2019).

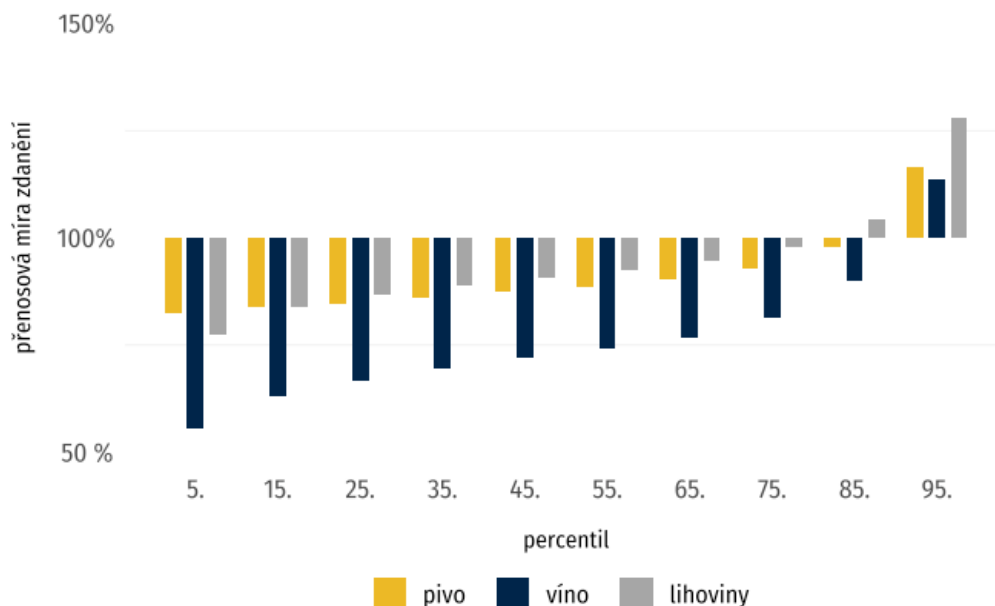
2. Vliv spotřebních daní na spotřebu

V této kapitole podrobně popisujeme, jakým způsobem vede správně nastavené zdanění alkoholu ke snížení spotřeby alkoholu. Nejdříve představíme evidenci o tom, jaký vliv mají spotřební daně na alkohol na cenu alkoholických nápojů. Poté uvedeme evidenci o tom, jak cena alkoholických nápojů souvisí s jejich spotřebou.

Přenosová míra zdanění alkoholických nápojů

Existuje omezená evidence o tom, do jaké míry výrobci a prodejci alkoholu přenášejí spotřební daně na zákazníky. Studie ze Spojeného království zkoumala, zda se takzvaná přenosová míra zdanění liší dle ceny alkoholického nápoje v obchodech. Výsledkem bylo zjištění, že zatímco u levnějších nápojů méně než 100 % spotřební daně bývá přeneseno na konzumenty, v případě dražších nápojů to bývá více než 100 %. Mediánová přenosová míra u piva byla odhadnuta na 106 %, u vína na 111 % a u lihovin na 109 % (Ally et al., 2014). K podobnému zjištění došla i další anglická studie, která zkoumala ceny v restauračních zařízeních („on-trade“). Nicméně v případě restauračních zařízeních bylo zjištěno, že u většiny nápojů a podniků dochází k přenosové míře zdanění alkoholu nižší než 100 %. Mediánová přenosová míra u piva byla odhadnuta na 88 %, u vína na 73 % a u lihovin na 92 % (Wilson et al., 2021).

/ 2.1 Přenosová míra zdanění alkoholických nápojů v restauračních zařízeních dle cenové distribuce

zdroj: Wilson et al., 2021
zpracování: PAQ Research

Graf 2.1 zobrazuje přenosovou míru zdanění piva, vína a lihovin v restauračních zařízeních dle cenové distribuce jednotlivých alkoholických nápojů. Je patrné, že obecným trendem je skutečnost, že u levnějších alkoholických nápojů je přenosová míra zdanění nižší a dle Wilson et al. (2021) menší než 100 % (část spotřební daně doplácí prodejci), zatímco u dražších nápojů bývá přenosová míra vyšší než 100 % (prodejci zvyšují své marže v absolutní hodnotě).

Další studie zkoumala průměrné hodnoty přenosové míry zdanění jednotlivých alkoholických nápojů v zemích OECD. Průměrná míra u piva byla odhadnuta na 124 %, u vína na 240 % a například u ginu na 85 % (Shang et al., 2020).

Kromě toho belgická studie zjistila, že přenosová míra zdanění se liší i podle lokace obchodníka. K vyšší přenosové míře dochází v oblastech, kde je obecně nižší konkurence (Hindriks a Serse, 2019).

Vztah mezi spotřebou a cenou alkoholu

Nepřímá úměra mezi cenou a spotřebou alkoholických nápojů je dobře zdokumentovaná (Elder et al., 2010). „Sílu“ tohoto vztahu lze měřit tzv. vlastní cenovou elasticitou. Metaanalýza zaměřená na nízko- a středněpříjmové země došla k závěru, že vlastní cenová elasticita piva se pohybuje okolo -0,50. To pro představu znamená, že zvýšení ceny nápoje

o 10 % se projeví snížením spotřeby o 5 %. Vlastní cenová elasticita ostatních alkoholických nápojů je vyšší, a to na úrovni okolo -0,79 (Sornpaisarn et al., 2013). Jiná metaanalýza (Wagenaar et al., 2009) zaměřená na vysokopříjmové země (kam se řadí i ČR) došla k podobným závěrům: -0,46 pro pivo, -0,69 pro víno a -0,80 pro lihoviny. Dá se tedy očekávat, že spotřeba alkoholických nápojů jiných než pivo je cenově citlivější. Například při zvýšení ceny vína o 10 %, se dá očekávat pokles spotřeby okolo 7 %.

Vlastní cenová elasticita však závisí i na ceně ostatních alkoholických nápojů, potenciálních substitutů. Pokud modelově zdraží lihoviny a cena vína zůstane stejná, spotřeba lihovin klesne, může se však zvýšit spotřeba vína a množství zkonsumovaného alkoholu neklesne. Pokud naopak modelově zdraží jak lihoviny, tak pivo i víno, spotřeba lihovin klesne méně výrazně, avšak zvýšení spotřeby piva či vína je méně pravděpodobné, a tak množství zkonsumovaného alkoholu klesne.

Díky tomuto klesajícímu vztahu tak spotřební daně mohou sloužit jako nástroj pro zvýšení ceny alkoholických nápojů, následnému snížení spotřeby alkoholických nápojů, a tedy i snížení společenské újmy způsobené konzumací alkoholu.

3. Nedostatky českého danění

Zavádění spotřebních daní bylo historicky převážně motivováno snahou nacházet nové zdroje státního rozpočtu. Avšak spolu s čím dál tím zdokumentovanějšími vztahy mezi spotřebou alkoholu a společenskou újmou v podobě zdravotních, ekonomických a sociálních nákladů, má zavádění spotřebních daní za cíl kompenzovat a snížit společenské náklady spojené se „škodlivou“ spotřebou.

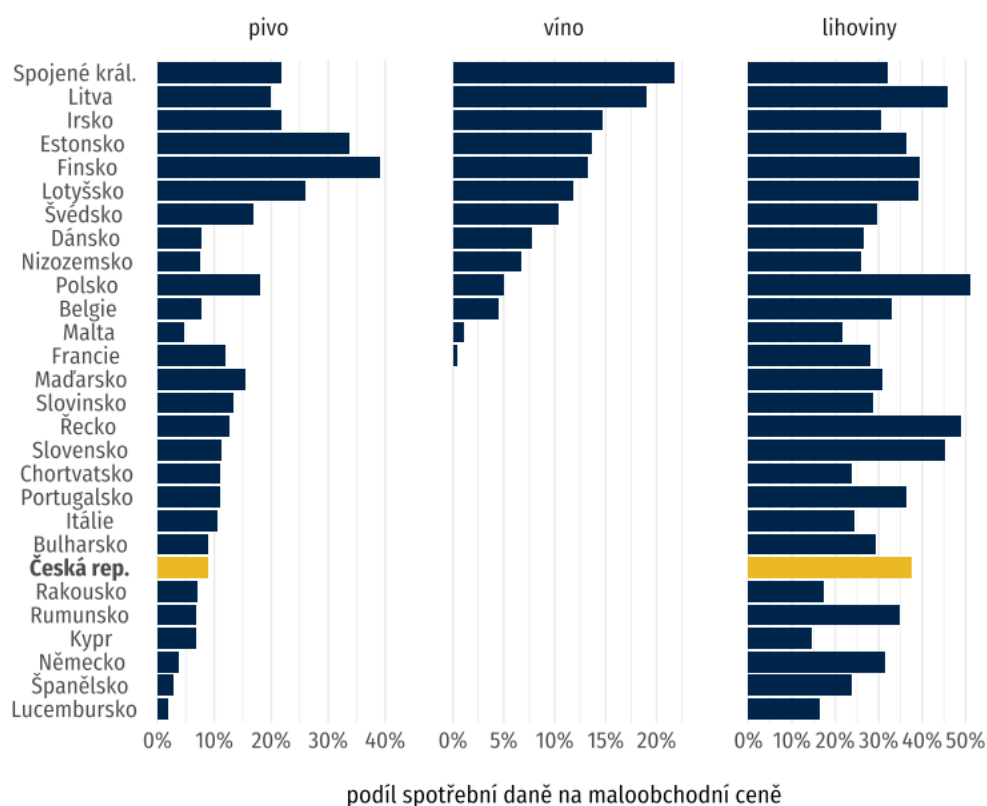
Jak píší Novák a Šoltés (2019) ve své diskusní studii o spotřebních daních, „daňové zvýhodnění určité formy spotřeby (...) je ve veřejném zájmu, pokud motivuje spotřebitele nahradit škodlivější formu spotřeby formou méně škodlivou.“ Škodlivá spotřeba se totiž vyznačuje vysokým rozsahem negativních externalit (zdravotní a sociální náklady, nižší produktivita) a/nebo internalit (dlouhodobé náklady, které jedinec při dnešním rozhodování dostatečně nezvažuje). Spotřební daně nejenže motivují spotřebitele k náhradě za zdravější spotřebu, ale zároveň umožňují pokrýt společenské náklady vzniklé důsledky škodlivé spotřeby. Zahrnutí negativních externalit do cenotvorby se tak dá vnímat jako „zefektivnění“ tržních mechanismů.

Jak bylo v předchozí kapitole zmíněno, v roce 2016 (jedná se tak o odhad před lety s vysokou inflací) byly studií vypracovanou pro vládu společenské náklady užívání alkoholu vyčísleny na 56,6 mld. Kč (Mlčoch et al, 2019), dle Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí (2023) se odhad společenských nákladů užívání alkoholu pohybuje v rozmezí 35–55 mld. ročně. Jelikož však roční daňový výnos spotřebních daní z alkoholických nápojů (vč. DPH ze spotřebních daní¹) byl v roce 2019 jen 17,6 mld. Kč (14,5*1,21) (Celní správa, 2020a; 2020b; 2020c), míra zdanění alkoholických nápojů neodpovídá jejich společenské škodlivosti, respektive jejich společenským nákladům. Ročně tak stát musí na ostatních daních vybrat mezi 2 700 až 5 300 Kč od každého obyvatele 18+, aby pokryl společenské náklady užívání alkoholu (ČSÚ, 2023d).

Příjmy českého státu ze spotřebních daní z alkoholu tvoří méně než 0,2 % HDP, což je výrazně pod průměrem OECD i EU (OECD, 2021a). Zdanění alkoholu v ČR obecně patří k průměrnému až podprůměrnému. Zatímco lihoviny jsou zdaněny na srovnatelné úrovni podobně jako jinde v EU, ČR velmi nízko daní pivo a nedaní tiché víno a cidery.

¹ Spotřební daně se započítávají do základu pro výpočet DPH.

/ 3.1 Zatížení alkoholu spotřební daní dle typu nápoje

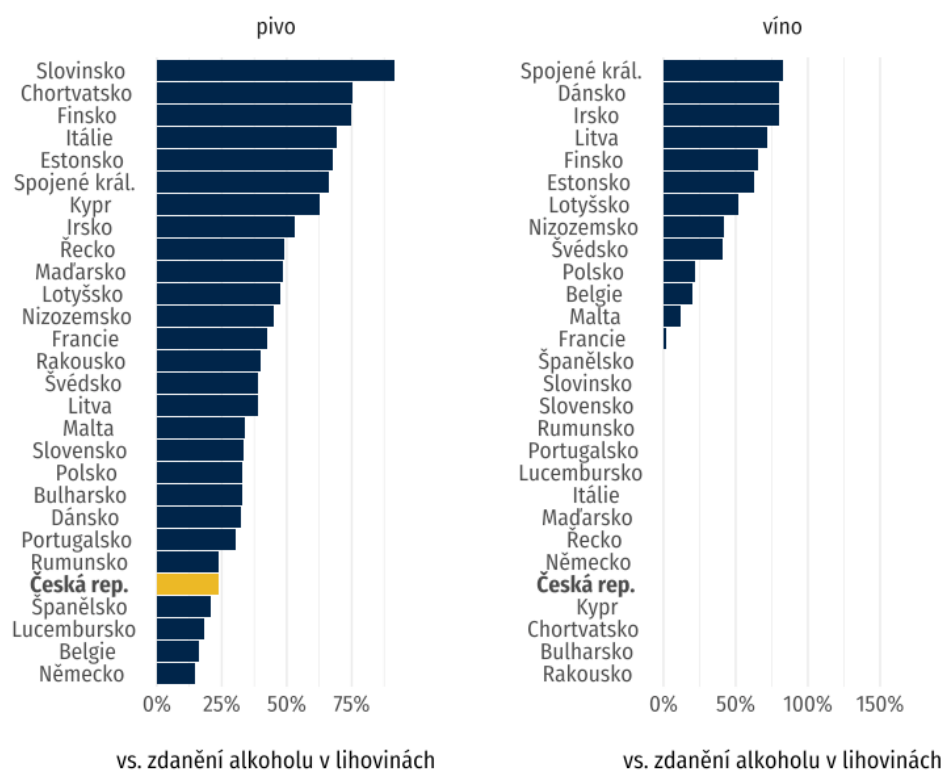
zdroj: Neufeld et al., 2022
zpracování: PAQ Research

Graf 3.1 zobrazuje, jak velký podíl průměrné maloobchodní ceny piva, vína a lihovin tvoří spotřební daň. Můžeme pozorovat, že v naprosté většině zemí EU jsou nejvíce zatíženy spotřební daní lihoviny. V ČR tvoří spotřební daň 37,5 % maloobchodní ceny.

Piva bývají zatížena spotřební daní již méně. V ČR jen 8,9% maloobchodní ceny piva tvoří spotřební daň. Avšak v sousedním Polsku to je již 18 %. Vzhledem k vyjmutí tichých vín ze spotřební daně 0 % maloobchodní ceny tichých vín v ČR tvoří spotřební daň. V sousedním Polsku to je 5,1 %.

Alkohol v ČR je levnější i kvůli nižší sazbě DPH pro točené pivo, nižším sazbám spotřebních daní pro piva z malých a středních pivovarů, nižší sazbě pro líc z pěstitelského pálení a zejména absenci automatické valorizace sazeb spotřebních daní.

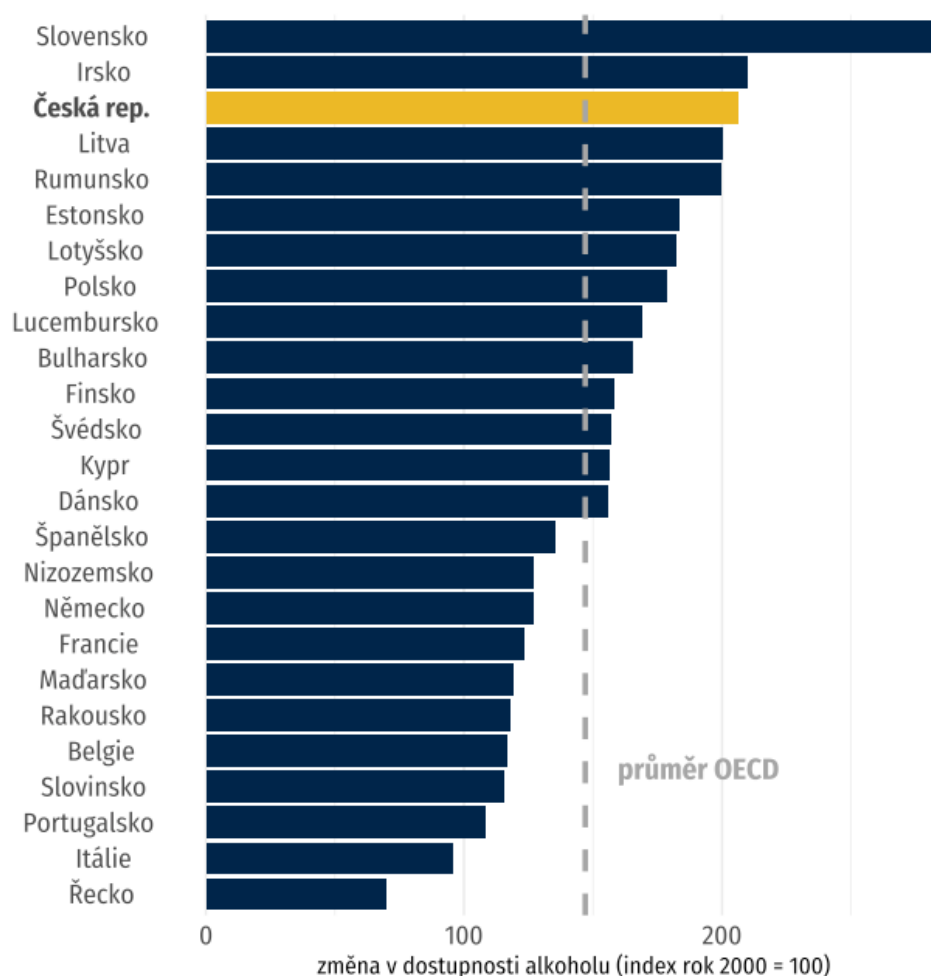
/ 3.2 Relativní zdanění alkoholu v pivě a víně

zdroj: Neufeld et al., 2022
zpracování: PAQ Research

Graf 3.2 porovnává zdanění 1 litru čistého alkoholu v pivě a víně ve vztahu ke zdanění 1 litru čistého alkoholu v lihovinách. Můžeme pozorovat, že ne vždy platí univerzální pravidlo, že alkohol v lihovinách je daněn více než alkohol v pivě či víně. Zdanění alkoholu v pivě je v Irsku na úrovni 144 % zdanění alkoholu v lihovinách. Zdanění alkoholu ve vínu je v Estonsku na úrovni 110 % zdanění alkoholu v lihovinách.

/ 3.3 Změna v cenové dostupnosti alkoholu 2000–2018

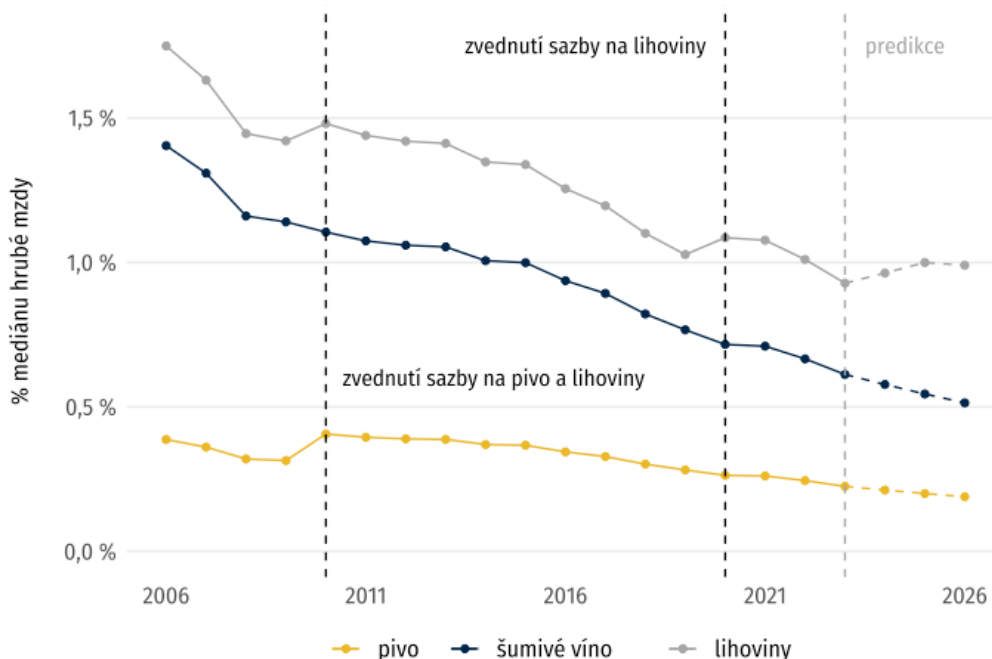

zdroj: OECD, 2021a
zpracování: PAQ Research

V legislativě neukotvená automatická valorizace spotřebních daní a rostoucí životní úroveň vedly k tomu, že cena alkoholu stoupala pomalu, zatímco výrazně rostly příjmy populace. **Cenová dostupnost alkoholu se v posledním desetiletí v ČR výrazně zvýšila** (graf 3.3). Hodnota 206 % znamená, že u nás v roce 2018 byl alkohol více jak dvakrát dostupnější než v roce 2000, zatímco průměr OECD byl 147 %. V Evropě má valorizaci spotřebních daní v legislativě zakotvenou například Belgie, Francie či Španělsko (OECD, 2021a). V grafu 3.3 můžeme vidět, že právě v těchto zemích změna v dostupnosti alkoholu zůstala pod průměrem EU.

OECD (2021b) ve svém doporučení *Preventing Harmful Alcohol Use* zmiňuje nedostatečnou cenovou politiku, absenci upozorňovacích štítků na alkoholických nápojích a neproškolenost obsluhy, jak zacházet s opilými zákazníky, jako hlavní nedostatky české politiky pro snižování společenské újmy v důsledku nadměrného užívání alkoholu. Jako další nedostatek OECD zmiňuje nízké tresty pro řízení pod vlivem.

3.4 Vývoj sazeb spotřebních daní

poznámka: pro roky 2024-2026 počítáme s růstem mezd o 6 %

zdroj: Celní správa; ČSÚ, 2023c, 2023e; ČNB, 2023

zpracování: PAQ Research

Graf 3.4 zobrazuje relativní hodnotu sazby spotřební daně na 1 litr alkoholu v pivu, šumivém víně a lihovinách ve vztahu k mediánu hrubé mzdy za 1. čtvrtletí let 2006 až 2023. Zároveň obsahuje predikci vývoje sazeb po vládním opatření a po započtení průměrného růstu mediánu hrubých mezd za posledních 5 let (tj. 6 %).

V grafu můžeme také vidět, že:

- * sazba na pivo byla naposledy zvýšena v roce 2010;
- * sazba na lihoviny byla zvednuta v letech 2010 a 2020;
- * sazba na šumivá vína nebyla od roku 2004 valorizována
- * sazba na tichá vína a většinu ciderů neexistuje.

Kvůli vysoké inflaci a rostoucím mzdám v posledních letech však ani valorizované sazby z piva a lihovin nedrží tempo s rostoucími mzdami, které činí alkoholické nápoje relativně levnější. Je nutné zmínit, že ani po navýšení sazby na alkohol v lihovinách nebude relativní zdanění alkoholu v lihu na úrovni roku 2022. Kdyby sazba na líh měla mít relativní hodnotu stejnou jako v roce 2006, musela by být dnes ve výši 608 Kč.

Griffith et al. (2019) nabízí optimální nominální hodnotu zdanění lihovin, která po úpravě přes poměr mediánů hrubé mzdy ve Spojeném království a ČR naznačuje, že zdanění lihu je dnes pod optimální úrovní. Na základě toho zjednodušeného výpočtu lze říci, že optimální sazba by dnes v ČR byla někde mezi 600 a 900 Kč v závislosti na tom, jaký podíl společenských nákladů přísluší rizikovým uživatelům. Je však nutné podotknout, že český a britský kontext se velmi liší, a proto doporučujeme, aby podobná studie hledající optimální sazby pro zdanění alkoholických nápojů byla vypracována i pro ČR.

Dle taxonomie Světové zdravotnické organizace má zdanění alkoholu v ČR podobu:

- / 1 / specifického zdanění¹** v případě lihovin (daň z lihu) a piva (je však nedokonalé, neboť jde o daň z mladiny)
- / 2 / unitárního zdanění** v případě šumivých vín (daň z objemu šumivého vína)
- / 3 / ad valorem** vyšší sazba DPH pro alkoholické nápoje (vyjma točeného piva v restauraci)

Ve zvláštním režimu jsou tichá vína, které jsou oproštěna o spotřební daň. (Jak již bylo řečeno, do této kategorie spadá i naprostá většina ciderů.) Konzumace alkoholu z více jak 1/5 pochází ze spotřeby vína a zároveň 93 % vypitého vína, u nás je tiché víno, tedy víno osvobozené od spotřební daně. Výsledkem je, že jedna pětina vypitého alkoholu u nás není zatížena spotřební daní. Argumentem je podpora českých vinařů. Avšak vzhledem k faktu, že 70 % vína spotřebovaného u nás je z dovozu (Sedlo, 2022), jedná se spíše o podporu zahraničních vinařů. Obzvláště profitují dovozci levných vín, která pocházejí převážně z Maďarska, Španělska a Slovenska (SZIF, 2022).

¹ Bližší vysvětlení těchto pojmů poskytujeme v následující kapitole

/ T3.1 Porovnání současného zdanění alkoholu v alkoholických nápojích

alkoholický nápoj	100% líh	pivo 12°	pivo 10°	šumivé víno	víno	cidery
průměrná koncentrace alkoholu	100 %	5 %	4 %	11 %	12,5 %	4,5 %
základní sazba na litr ¹ nápoje	322,5 Kč	3,84 Kč	3,2 Kč	23,4 Kč	0 Kč	0 Kč
spotřební daň na l čistého alkoholu v nápoji	322,5 Kč	76,8 Kč	80 Kč	213 Kč	0 Kč	0 Kč
% zdanění líhu	100 %	24 %	25 %	66 %	0 %	0 %

zpracování: PAQ Research

Jelikož pivo a šumivé víno podléhají jinému způsobu zdanění než jiné alkoholické nápoje, zdanění litru alkoholu v různých alkoholických nápojích je odlišné. Zatímco litr čistého alkoholu v tvrdém alkoholu je zdaněn hodnotou 322,5 Kč, ve 12stupňovém pivě stojí 76,8 Kč, v 10stupňovém pivě 80 Kč, v šumivém víně 213 Kč a v tichém víně a ciderech 0 Kč. Při výpočtech používáme průměrnou koncentraci alkoholu v daných alkoholických nápojích². (tabulka T3.1). Z porovnání tak plyne, že líh ve 12stupňovém pivě je zdaněn o 76 % méně, v 10stupňovém pivě o 75 % méně, v šumivém víně o 34 % méně a v tichém víně o 100 %.

Zároveň platí, že danění piva dle hmotnostního procenta extraktu původní mladiny³ není dokonalým způsobem danění alkoholu v pivě. 10stupňové pivo totiž může obsahovat alkohol v rozmezí 3,5–4,5 % a 12stupňové pivo v rozmezí 4,9–5,3 %.

Většina české veřejnosti považuje protialkoholovou politiku za neúspěšnou. Dle reprezentativního výzkumu Bartáka a kolektivu (2022) 60 % považuje současnou protialkoholovou politiku za neúspěšnou a 53 % respondentů souhlasí s tvrzením, že „cena alkoholických nápojů by měla být držena vysoko s cílem snížit škody související s užíváním alkoholu“. Zároveň dle zjištění Medianu z jara 2023 je 55 % respondentů pro zrušení výjimky pro tichá vína a 35 % proti zrušení.

¹ V současnosti jsou platné i tzv. snížené sazby pro zdanění piva z malých a nezávislých pivovarů či pro zdanění lihovin pocházejících z pěstitelského pálení.

² Například, pokud 10stupňové pivo má průměrnou koncentraci alkoholu na úrovni 4 %, přes výpočet 3,2/0,04 se dostaneme k hodnotě spotřební daně na l čistého alkoholu ve výši 80 Kč.

³ cukernatý meziprodukt (sladká šťáva z obilí), okořeněný chmelem, vznikající v první fázi technologického procesu při výrobě piva.

Vládní opatření

Vláda v květnu představila balíček opatření, který zahrnuje následující změny v daněch alkoholu:

- / 1 /** zvýšení spotřební daně z lihu o +10 % v roce 2024, v roce 2025 o dalších 10 % a v roce 2026 o 5 % (dle odhadu MF ČR navíc 1,1 mld Kč v roce 2024) (MF ČR 2023b, 2023c)
- / 2 /** zvýšení DPH na točené pivo na standardní sazbu 21 % ((dle odhadu MF ČR navíc 1,5 mld. Kč v roce 2024) MF ČR 2023b)

Tato opatření zdraží vybrané typy alkoholu, nicméně jejich vliv na veřejné zdraví bude spíše omezený. Tvrdý alkohol je zdrojem jen přibližně čtvrtiny alkoholu zkonsumovaného v ČR a točené pivo je zdrojem jen přibližně čtvrtiny vypitého piva v ČR (ČSPS, 2021). **Většina zdrojů spotřebovaného alkoholu tak zůstane nezatížena zvýšeným zdaněním.**

/ T3.2 Porovnání vládního návrhu zdanění alkoholu v alkoholických nápojích

alkoholický nápoj	100% líh	pivo 12°	pivo 10°	šumivé víno	víno	cidery
průměrná koncentrace alkoholu	100 %	5 %	4 %	11 %	12,5 %	4,5 %
základní sazba na litr nápoje	355 Kč	3,84 Kč	3,2 Kč	23,4 Kč	0 Kč	0 Kč
spotřební daň l čistého alkoholu v nápoji	355 Kč	76,8 Kč	80 Kč	213 Kč	0 Kč	0 Kč
% zdanění lihu	100 %	22 %	23 %	60 %	0 %	0 %

zpracování: PAQ Research

Vládní opatření, které má v příštím roce zvednout spotřební daň na líh o 10 % a ostatní spotřební daně z alkoholu ponechat na stejné úrovni, tuto dysbalanci ještě posílí. Alkohol v pivě, víně a ciderech relativně k čistému lihu (tvrdému lihu) zlevní (tabulka T3.2). Existuje jasná evidence o tom, že při zdražení jednoho typu alkoholických nápojů a nezdražení ostatních typů alkoholických nápojů, konzumenti nahrazují zdražené alkoholické nápoje za

ty nezdražené, a tak výrazně omezují jakékoli snížení společenských nákladů souvisejících s konzumací alkoholu (Gehrsitz et al., 2021).

Kromě nedanění alkoholu v tichých vínech a ciderech je další nevýhodou českého modelu unitární danění šumivého vína. Jelikož 1 litr šumivého vína s 8,5 % alkoholu je zdaněn stejnou částkou jako 1 litr šumivého vína s 12 % alkoholu, výrobci nejsou motivováni k výrobě produktů s nižším obsahem alkoholu a spotřebitelé k jeho koupi.

Nicméně danění alkoholických produktů podléhá směrnici EU o harmonizaci spotřebních daní z alkoholických produktů 92/83/EHS, která jako jediný možný způsob danění alkoholu ve vínu (a ostatních nápojů vyrobených z fermentovaného ovoce) umožňuje právě unitární danění. Zároveň je však možné uplatňovat nižší sazby spotřební daně pro vína s objemovým obsahem alkoholu do 8,5 %. Je tak možné pomocí nižší sazby/nížších sazeb v rámci mezí evropské směrnice dosáhnout omezeného specificko-unitárního způsobu danění.

Hlavní nedostatky českého způsobu danění alkoholu se tak dají shrnout do 3 bodů: **(i) nulová spotřební daň na alkohol v tichém vínu a ciderech, (ii) nízké danění alkoholu v pivu a (iii) absence automatické valorizace spotřebních daní.**

4. Způsoby danění alkoholu a jejich efekt

Cenová politika jako nástroj

Jak již bylo v předchozí kapitole načrtnuto, cenová politika je velmi efektivním nástrojem ke snížení negativních důsledků spotřeby alkoholu (Anderson, Chisholm & Fuhr, 2009; Babor et al., 2010; Burton et al., 2017; OECD, 2021a). Obecně platí, že 1 % zvýšení ceny alkoholu je spojeno s 0,5 % snížením spotřeby alkoholu (Gallet, 2007; Wagenaar, Salois & Komro, 2009; Fogarty, 2010). Nicméně odlišná daňová opatření se mohou lišit ve své účinnosti jako nástroj ke **snížení újmy způsobené konzumací alkoholu**.

Je také důležité zmínit, že hlavní dopad zvýšení cen alkoholu má vliv na spotřebu socioekonomicky znevýhodněných domácností (WHO, 2020; OECD, 2021a). Na jedné straně tak socioekonomicky znevýhodněné domácnosti „musí“ omezit svou spotřebu alkoholu nejvíce, na druhé straně následné snížení spotřeby alkoholu přispívá ke snižování nerovností ve veřejném zdraví (Kerr & Greenfield, 2007; Ludbrook et al., 2012; Holmes et al., 2014; Vandenberg & Sharma, 2016).

Efektivita jednotlivých druhů cenových politik

Danění alkoholu je ověřenou metodou, jak snižovat nadměrnou konzumaci alkoholu. Jednotlivé metody zdanění se mohou lišit v síle jednotlivých kanálů. Světová zdravotnická organizace (2020) nabízí taxonomii způsobů, jak lze danit „nežádoucí složku“, kterou jsme doplnili o tzv. „specificko-unitární“ zdanění neboli mix specifického a unitárního zdanění.

- / 1 / specifické zdanění:** zdanění je závislé na množství alkoholu v produktu (množství gramů alkoholu v nápoji určuje sazbu zdanění nápoje)
- / 2 / unitární zdanění:** nezávislé na koncentraci alkoholu v nápoji, všechny alkoholické nápoje jsou daněny stejnou měrou (jedna sazba pro všechny alkoholické nápoje)

- / 3 / mix specifického a unitárního zdanění:** čím je vyšší koncentrace alkoholu v nápoji, tím je vyšší zdanění daného nápoje (různé sazby pro nápoje dle koncentrace alkoholu v nápoji)
- / 4 / ad valorem:** zdanění je závislé na ceně produktu (typicky vyšší sazba DPH)
- / 5 / minimální jednotková cena (MUP):** určuje minimální maloobchodní cenu „nezdravého“ produktu¹

Specifické zdanění zdražuje produkt v závislosti na koncentraci alkoholu (X Kč za jednotku alkoholu). Zvyšuje cenu především produktům s vysokým obsahem alkoholu nezávisle na ceně produktu. Nicméně při stejném obsahu alkoholu zdraží levné produkty procentuálně více než dražší produkty, které mají vyšší cenový základ. Vyšší procentuální zdanění levných produktů s vysokou koncentrací alkoholu povede ke snížení spotřeby právě těchto produktů.

Unitární zdanění zdražuje všechny produkty nezávisle na koncentraci alkoholu a ceně produktu (všechny alkoholické nápoje o X Kč). Nicméně procentuální dopad je vyšší pro levné produkty, a tak nejzřetelnější zdražení lze čekat u levnějších produktů nezávisle na koncentraci alkoholu. Unitární zdanění tak sníží spotřebu především levných produktů nezávisle na koncentraci alkoholu.

Dopad **specificko-unitárního zdanění** závisí na počtu pásem zdanění. Dá se však říci, že největší cenový dopad tohoto zdanění a následný propad spotřeby pocítí levné produkty s vysokou koncentrací alkoholu.

Ad valorem zdanění (vyšší sazba DPH) zdraží všechny produkty procentuálně stejně nezávisle na koncentraci alkoholu (každý alkoholický nápoj o X %). Po zdanění se však dá očekávat substituční náhrada dražších produktů za levnější a méně kvalitní nezávisle na koncentraci alkoholu. Hlavní dopad ve snížení spotřeby tak pocítí dražší produkty nezávisle na koncentraci alkoholu.

Minimální jednotková cena se obecně uplatňuje na velmi levné produkty s vysokou koncentrací alkoholu. Zdraží tak pouze ty nejlevnější produkty s vysokou koncentrací alkoholu, u nichž se dá následně očekávat propad spotřeby. Minimální jednotkové ceně se podrobně věnujeme v apendixu.

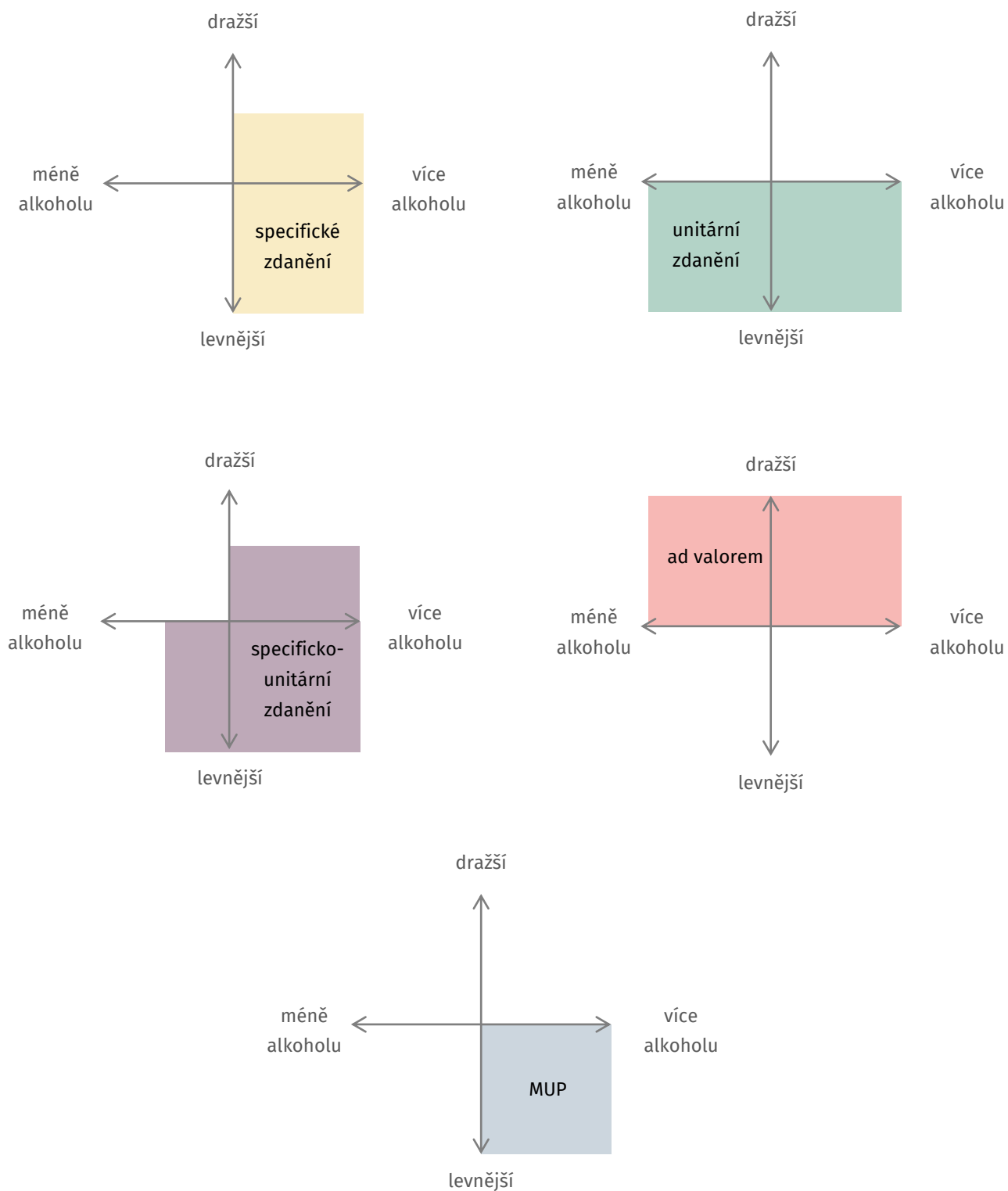
¹ Tento nástroj se používá zejména u alkoholických nápojů, nicméně jeho užití se dá aplikovat i na slazené nápoje, kdy by byla například určena minimální cena 1 dcl slazeného nápoje.

Světová zdravotnická organizace a přední experti v oblasti závislostí doporučují danit především to, co je nezdravé – v našem případě alkohol (ethanol). **Proto jako nejefektivnější způsob danění alkoholu pro snižování jeho nadměrné konzumace je specifické zdanění.** Specifické zdanění cílí na obsah alkoholu dvěma účinnými kanály:

- * jednak motivuje spotřebitele ke koupi produktu s nižším obsahem alkoholu
- * a jednak motivuje výrobce ke snížení obsahu alkoholu v produktech.

Obdobný účinek má i specificko-unitární zdanění, jehož dopad se podobá specifickému zdanění o to více, čím větší počet sazebních pásem vázaných na koncentraci alkoholu zahrnuje.

/ 4.1 Analýza efektu jednotlivých metod zdanění

zpracování: PAQ Research

5. Modelové varianty zdanění a jejich výnosy

Již dříve jsme popsali hlavní nedostatky českého danění alkoholu v ČR. V této kapitole představíme návrhy změn danění alkoholu, které tyto nedostatky eliminují. Hlavním cílem našich návrhů je poučit se z mezinárodních doporučení a zkušeností, abychom měli daňový systém, který adekvátně odpovídá nadměrnému užívání alkoholu v ČR a s tím spojenými vysokými náklady na produktivitu, zdravotní a sociální systém a prohlubování zdravotních nerovností mezi jednotlivými socioekonomickými skupinami obyvatel. Studie neupravuje zdanění alkoholu v lihovinách, ačkoliv dle současného vládního návrhu zdanění zůstane hluboko pod úrovní v roce 2006 a s nejvyšší pravděpodobností i pod optimální úrovní¹.

Představujeme 2 návrhy daňového systému, které vnímáme jako horní a spodní hranici optimálního zdanění čistého alkoholu v pivu, víně a cideru:

- / 1 / maximální:** zdanění 1 l čistého alkoholu pivě, víně (včetně tichých vín) a ciderech na úrovni 80 % zdanění alkoholu v lihovinách; očekávaný daňový výnos: **17,4 mld. Kč** (12,1 mld. Kč z piva + 4,9 mld. Kč z vína + 0,4 mld. z cideru)
- / 2 / minimální:** zdanění 1 l čistého alkoholu pivě, víně (včetně tichých vín) a ciderech na úrovni 60 % zdanění alkoholu v lihovinách; očekávaný daňový výnos: **12,4 mld. Kč** (8,3 mld. Kč z piva + 3,8 mld. Kč z vína + 0,3 mld. z cideru)

V rámci danění tichého vína a cideru navrhujeme:

- * **nižší (poloviční) sazbu spotřební daně pro malé nezávislé výrobce vín a ciderů** s limitem roční výroby vína či ciderů do 1 000 hl dle upravující směrnice EU 2020/1151. Vhodné zvýhodnění malých nezávislých vinařů by mohlo být **na úrovni poloviční standardní sazby**. Nižší sazba pro malé nezávislé výrobce vín má skutečný potenciál pomoci malým českým vinařům na rozdíl od nulové spotřební daně, ze které profitují zejména zahraniční velkovýrobci.
- * **odlišný daňový režim pro velmi malé vinaře (například do produkce 100 hl ročně)**, který by měl ideálně deklarativní podobu s možností kontroly

¹ pro přesnější určení optimální úrovně zdanění alkoholu v lihovinách je třeba vypracovat podrobnější analýzu

a omezoval by nutnost administrace tzv. daňových skladů, která pro malé vinaře může tvořit relativně vyšší zátěž.

Od placení spotřební daně za pivo jsou osvobozeni výrobci s výrobou do 20 hl za podmínky, že nedojde k jeho prodeji. Za účelem ochrany malých vinařů dále navrhujeme osvobodit od zdanění výrobu vína do 10 hl (1 300 lahví o objemu 0,75 l) za rok za podmínky, že nedojde k jeho prodeji. Nižší limit pro víno navrhujeme z toho důvodu, že víno obsahuje v průměru 2–3krát více alkoholu než pivo. Obdobně navrhujeme osvobodit od zdanění výrobu cideru do 20 hl za rok za podmínky, že nedojde k jeho prodeji.

V případě piva doporučujeme změnu danění piva tak, aby byl daněn skutečný objem alkoholu v pivu a ne hmotnost mladiny, ze které bylo pivo vyrobeno. Stupně podle mladiny kopírují přítomnost alkoholu pouze hrubě – v rámci jednoho stupně piva existují výrazné rozdíly v koncentraci alkoholu (například 10stupňová piva se pohybují mezi 3–4,5 % alkoholu). Danění piva dle skutečného obsahu alkoholu je dnes například na Slovensku či v Dánsku. **Jeho výhodou je, že motivuje výrobce ke snižování objemu alkoholu i v rámci jednotlivých stupňů a typů piva.**

Snížené sazby pro malé české pivovary navrhujeme zvýšit úměrně ke zvýšení základní sazby. Pokud například základní sazba bude navýšena o 25 %, navrhujeme tak zvýšit snížené sazby také o 25 %. **Zůstanou tak sazby na úrovni 50 %, 60 %, 70 %, 80 % a 90 % základní sazby pro malé a střední pivovary dle objemu výroby.**

Předpoklady modelování

Ve všech odhadech pracujeme s přenosovou mírou zdanění ve výši 100 % pro pivo, víno i cider. Tedy pokud se zvedne zdanění alkoholického nápoje o X Kč, prodejní cena nápoje se zvýší právě o X Kč. Ačkoliv se míra může lišit u jednotlivých alkoholických nápojů, vycházíme z hrubého průměru dle literatury (kombinace nižší míry v restauracích a v případě levnějších nápojů a vyšší míry v obchodech a v případě dražších nápojů).

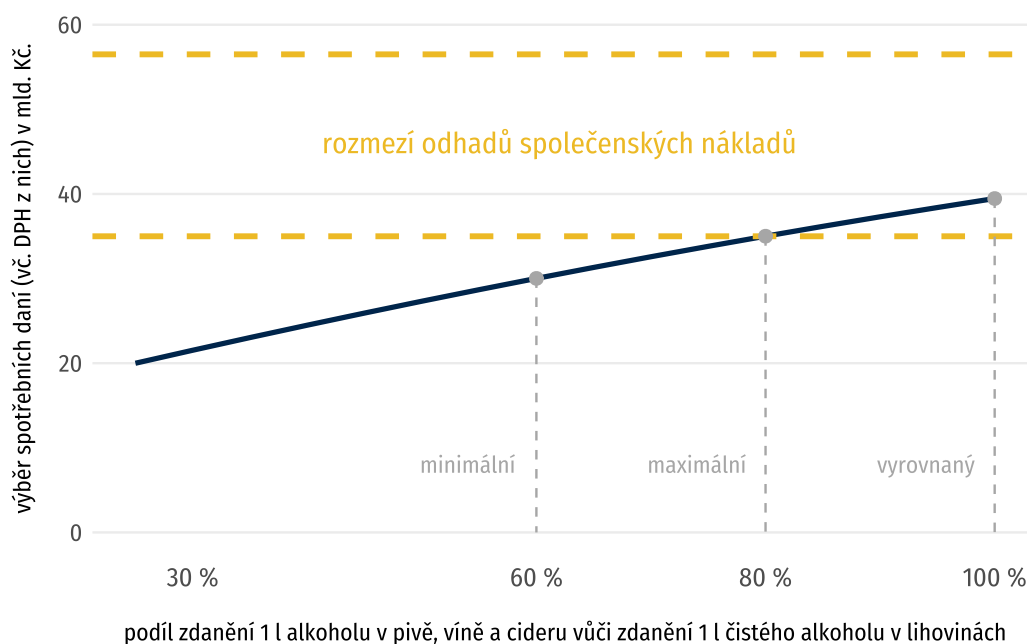
V našem modelování se držíme odhadu vlastních cenových elasticit pro vysokopříjmové země dle Wagenaar a kolektivu (2009), tedy cca -0,5 pro pivo a -0,7 pro víno. V případě cideru nejsou dostupné kvalitní odhady, a tak používáme stejnou hodnotu jako pro víno.

Při výpočtech ohledně dopadů změny sazeb spotřebních daní na státní rozpočet je důležité mít na paměti, že samotná spotřební daň je součástí základu pro výpočet DPH. V praxi to znamená, že pokud by modelově byl 1 l piva zatížen spotřební daní ve výši 15 Kč, po započtení DPH to bude 18,15 Kč (15*1,21).

V rámci modelování dopadů zohledňujeme jak ztrátu výběru DPH kvůli snížené spotřebě alkoholických nápojů, tak nárůst výběru spotřební daně včetně DPH. Spotřebu piva dělíme poměrem 87,7 % pro velké pivovary a 12,3 % pro malé až střední pivovary dle údajů Celní správy (2019a). Pro účely zjednodušení simulace veškeré pivo z malých pivovarů daníme sazbou na úrovni 70 % základní sazby (průměr 50%, 60%, 70%, 80% a 90% základní sazby). V případě vína a cideru pracujeme s předpokladem, že 10 % prodaného vína a ciderů pochází od malých nezávislých výrobců.

Ačkoliv hlavním cílem regulace cen alkoholických nápojů je snížení společenských nákladů spojených s konzumací alkoholu, samotná modelace vlivu spotřebních daní na společenské náklady je velmi obtížná. Samotný odhad společenských nákladů konzumace alkoholu je velmi hrubý, dolní odhad 35 mld. Kč je poměrně daleko od horního odhadu 56,6 mld. Kč (RVKPZ, 2023; Mlčoch et al., 2019). Zároveň nelze očekávat přímo úměrný vztah mezi poklesem spotřeby a poklesem společenských nákladů. Pokud se spotřebitel na základě vyšší ceny alkoholických nápojů rozhodne nekonzumovat své 1. pivo, nebo své 5. pivo, jeho rozhodnutí bude mít odlišný vliv na vzniklé společenské náklady. Zatímco v prvním případě budou náklady mizivé, v druhém případě lze očekávat vyšší. Další komplikací pro modelování vlivu spotřebních daní je neznámé rozložení společenských nákladů mezi konzumací alkoholu v pivě, víně a lihovinách. Z pohledu společenských nákladů nelze jednu zkonsumovanou jednotku čistého alkoholu považovat za rovnou jiné zkonsumované jednotce čistého alkoholu, neboť na základě celkové spotřeby může mít jiný dodatečný vliv na celkové společenské náklady. Proto modelaci snížení společenských nákladů nenabízíme. Je úlohou dalšího společenskovešedního výzkumu, aby umožnil nabídnout odhady vlivu spotřebních daní na změnu společenských nákladů spjatých s konzumací alkoholických nápojů.

5.1 Možný výběr ze spotřebních daní z alkoholických nápojů

zpracování: PAQ Research

Graf 5.1 zobrazuje odhad výběru spotřebních daní ze všech typů alkoholických nápojů včetně DPH ze spotřebních daní v závislosti na míře zdanění 1 litru čistého alkoholu v pivě, víně a ciderech relativně vůči zdanění 1 litru čistého alkoholu v lihovinách. Můžeme pozorovat, že až okolo 80 % zdanění alkoholu v pivě a víně vůči zdanění alkoholu v pivě se výběr ze spotřebních daní (vč. DPH z nich) dostane na hladinu **spodní hranice** odhadu společenských nákladů.

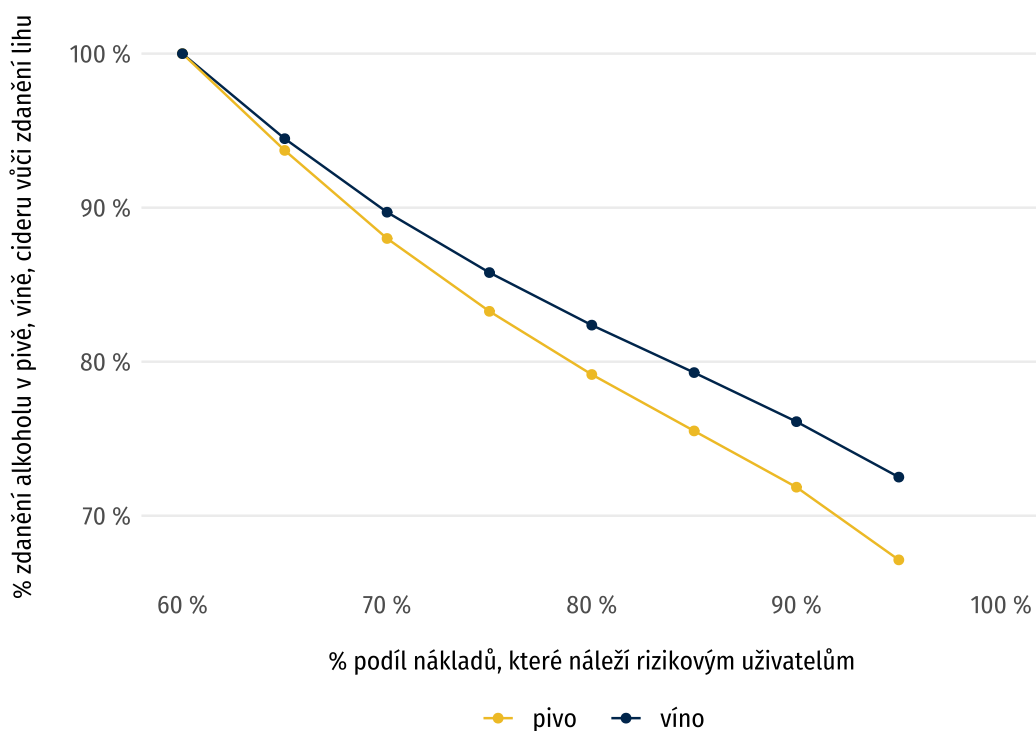
V této simulaci necháváme zdanění 1 l alkoholu v pivě, víně a ciderech na stejné relativní úrovni. Pokud by však například byla poptávka po nižším zdanění alkoholu ve víně než v pivě, i takovou kombinaci si samozřejmě lze představit. Detailní kalkulace pro zdanění piva, vína a ciderů zvlášť nabízíme v apendixu II.

Vyrovnaná varianta zdanění sice naplňuje premisu, že čistý alkohol je daněn stejnou měrou nehladě na nápoj, představovala by však skokové zdražení piva, vína i ciderů, které nemá v sousedních zemích obdoby. Nebudeme detailně rozepisovat dopady vyrovnané varianty, nabídneme však odhad nárůstu daňových výnosů při této variantě, který by byl na úrovni 21,9 mld. Kč.

Existuje vícero důvodů, proč danit alkohol v pivě, víně a ciderech méně než v lihovinách: (a) menší skoková změna současného stavu; (b) při konzumaci piva a vína obvykle trvá déle dosáhnout intoxikace než při konzumaci lihovin z důvodu nižší koncentrace lihovin; (c) alkohol v pivě a vínu je v sousedních zemích daněn méně, a tak při vysoké spotřební dani na alkohol v pivu a vínu je vyšší riziko legálního i ilegálního dovozu; (d) relativně nižší zdanění lehčího alkoholu než lihovin motivuje ke spotřebě lehčího alkoholu a je tak vhodným opatřením.

Pro nižší zdanění alkoholu v pivě, víně a ciderech vůči lihovinám existuje také evidence, která poukazuje na to, že riziková konzumenti dávají přednost zejména alkoholickým nápojům s vysokou koncentrací alkoholu, a tak je vhodné daňově zatížit alkohol v lihovinách více než alkohol v ostatních nápojích (Griffith et al., 2019).

/ 5.2 Určení optimálního danění alkoholu v pivě a víně

zdroj: Griffith et al., 2019

Graf 5.2 zobrazuje porovnání optimálního zdanění (takové zdanění, které nejlépe pokrývá společenské náklady generované užíváním alkoholu) alkoholu v pivě a víně vůči zdanění alkoholu v lihovinách. Můžeme pozorovat závislost: čím vyšší podíl nákladů nese úzká skupina rizikových uživatelů, tím je vhodnější danit alkohol v lihovinách více než alkohol v pivě či víně.

Varianta 1 – Maximální

Maximální varianta zdanění představuje horní hranici optimálního zdanění alkoholu v pivě, víně a cideru vůči zdanění alkoholu v lihovinách, kterou jsme určili na 80 % zdanění alkoholu v lihovinách. Dle Griffith et al. (2019) tato úroveň zdanění odpovídá situaci, při které cca 80 % společenských nákladů spjatých s užíváním alkoholu náleží rizikovým uživatelům.

/ T5.1 Maximální varianta PAQ návrhu

alkoholický nápoj	100 % líh	pivo 12°	pivo 10°	víno (> 8,5 %)	cider ¹
průměrná koncentrace alkoholu	100 %	5 %	4 %	12,5 %	4,5 %
standardní sazba na litr nápoje (2024, po vládním opatření)	355 Kč	3,84 Kč	3,2 Kč	0 Kč	0 Kč
základní sazba na litr ² nápoje (nově)	355 Kč	14,20 Kč ³	11,36 Kč	35,5 Kč	12,8 Kč
spotřební daň na l čistého alkoholu v nápoji (nově)	355 Kč	284 Kč	284 Kč	284 Kč	284 Kč
% zdanění lihu (2024, po vládním opatření)	100 %	22 %	23 %	0 ⁴ %	0 %
% zdanění lihu (nově)	100 %	80 %	80 %	80 %	80 %

poznámka: tabulka nezobrazuje snížené sazby pro malé a nezávislé výrobce piva, vína a cideru
zpracování: PAQ Research

Proto navrhujeme sazby dle tabulky T5.1 tak, aby litr alkoholu v pivu, víně a cideru byl na úrovni 80 % zdanění alkoholu v lihovinách. Například pivo s 5% koncentrací alkoholu by tak mělo sazbu ve výši 14,20 Kč/l a víno s koncentrací alkoholu vyšší než 8,5 % by mělo sazbu 35,5 Kč. Jelikož v případě zdanění vína jsme svázání směrnici EU, která umožňuje pouze specificko-unitární zdanění, řídíme se průměrnou koncentrací alkoholu ve víně.

Při maximální variantě návrhu by se jednalo o výrazné zdražení piva a vína v obchodech, doporučujeme proto v případě zvolení tohoto návrhu, aby zvyšování sazeb bylo pozvolné (např. nejdříve na 50 % efektivního zdanění vůči lihu v prvním roce).

¹ Včetně ostatních fermentovaných nápojů s objemovou koncentrací alkoholu do 5,5 %.

² V návrhu ponecháváme i tzv. snížené sazby pro zdanění piva z malých a nezávislých pivovarů či pro zdanění lihovin pocházejících z pěstitelského pálení.

³ Jedná se o sazbu dle objemu alkoholu v pivu.

⁴ Zobecňujeme na převážně konzumovaná tichá vína.

Fiskální rozměr

Hlavní fiskální benefity lze v případě maximální varianty očekávat v podobě úspor společenských nákladů spjatých s nadměrnou konzumací alkoholu. Další fiskální benefity, lépe kvantifikovatelné, budou mít podobu vyšších výnosů spotřebních daní a DPH z nich.

/ Pivo při maximálním variantě

Pro výpočet očekávaného výběru spotřební daně z piva využíváme data o roční spotřebě piva na obyvatele, který v roce 2021 byl 135,4 l na hlavu (ČSÚ, 2022). Při středním stavu obyvatelstva na hladině 10 500 850 se jedná o 1,42 mld. litrů vypitého piva. Toto číslo je jedno z historicky nejnižších kvůli koronavirové pandemii, a tak všechny naše odhady výběru jsou pravděpodobně u spodní hranice vlivu.

Poměr prodeje výčepního piva (10° a méně) a ležáků (11° a více) je u nás na podobné úrovni (ČSÚ, 2021). V současné chvíli tak počítáme s průměrnou sazbou spotřební daně na úrovni 3,5 Kč na litr piva, po započtení DPH 4,2 Kč. Maximální varianta počítá s průměrnou sazbou na úrovni 12,8 Kč na litr průměrného piva, po započtení DPH 15,5 Kč o 11,2 Kč více než dnes. V případě snížené 70% sazby pro malé pivovary by sazba byla okolo 8,9 Kč, po započtení DPH 10,8 Kč o 7,9 Kč více než dnes.

Přibližně 3/4 piva se u nás vypijí „doma“ a zbylá 1/4 v hospodách (ČSÚ, 2021). Pro zjednodušení a kvůli nedostatku dat předpokládáme, že stejné rozložení platí i pro minipivovary. Zatímco průměrná cena piva v obchodě se pohybuje kolem 35,5 Kč/l (ČSÚ, 2023a), v hospodách se průměrná cena pohybuje kolem 104 Kč/l (Goldbergerová, 2023), po vládní úpravě v podobě zvýšení sazby DPH pro pivo v restauračních zařízeních lze očekávat průměrnou cenu okolo 114 Kč. Při průměrném zdražení o 10,8 Kč ($0,877 \cdot 11,2 + 0,123 \cdot 7,9$) by se tak v obchodě jednalo o průměrné zdražení o 30,4 %, v hospodách o 9,5 %. Tento nepoměr v míře zdražení by „zlevnil“ pivo v hospodách v poměru k pivu v obchodě.

/ T5.2 Vyčíslení systému zdanění piva při maximální variantě

průměrné zdražení piva	19,6 %
% propad spotřeby	9,8 %
nižší výběr DPH kvůli nižší spotřebě	-1,3 mld. Kč
výběr spotřební daně	15,8 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	19,1 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní) - ztráta výběru DPH	17,8 mld. Kč
rozdíl výběru spotřební daně (vč. DPH z ní a ztráty výběru DPH) oproti současnému stavu	12,1 mld. Kč

zpracování: PAQ Research

Tabulka T5.2 zobrazuje zjednodušené vyčíslení zdanění piva v naší maximální variantě. Při průměrné ceně piva 55,2 Kč/l ($3/4 \cdot 35,5 + 1/4 \cdot 114$) průměrné zdražení o 10,8 Kč

by (v průměru) představovalo nárůst ceny (v průměru) o 19,6 %¹. Při vlastní cenové elasticitě -0,5 růst ceny o 19,6 % vede k posledu spotřeby o 9,8 %. Nižší spotřeba piva způsobí nižší výběr DPH z prodeje piva o 1,3 mld. Kč. Výběr spotřební daně z piva se bude pohybovat na úrovni 15,8 mld. Kč, po započtení DPH na 19,1 mld. Kč. Když od této částky odečteme ztrátu výběru DPH, dostaneme 17,8 mld. Kč, což je nominálně o 12,1 mld. Kč více než byl výběr v roce 2019.

/ Víno při maximální variantě

Pro výpočet očekávaného výběru spotřební daně z vína využíváme data o roční spotřebě vína na obyvatele, který v roce 2021 byl 17,2 l na hlavu (ČSÚ, 2022). Při středním stavu obyvatelstva na hladině 10 500 850, se jedná o 181 mil. litrů vypitého vína. Toto číslo je jedno z historicky nejnižších kvůli koronavirové pandemii, a tak všechny naše odhady výběru jsou spíše dolní hranicí.

Vína s koncentrací alkoholu nižší než 8,5 % jsou dnes u nás spíše výjimkou. Pro zjednodušení simulace odhadujeme, že všechna vína by spadala do horní sazby spotřební daně. Stejnou měrou zjednodušujeme výpočet tím, že počítáme zdražení pro šumivá vína, jako by se jednalo o zdražení pro tichá vína.

Dnešní sazba pro šumivá vína je 23,4 Kč, s DPH 28,3 Kč. Naše maximální varianta obsahuje zvýšení této základní sazby na úroveň 35,5 Kč, s DPH 43,0 Kč, snížená sazba pro malé vinaře by byla na úrovni 17,8 Kč, s DPH 21,5 Kč.

Přibližně 4/5 vína se u nás vypijí „doma“ a zbylá 1/5 v hospodách (Statista, 2023). Průměrná cena vína v obchodě se pohybuje okolo 117 Kč/l (ČSÚ, 2023a). Při průměrném zdražení o 40,8 Kč ($9/10 \cdot 43,0 + 1/10 \cdot 21,5$), by se jednalo o zdražení v obchodech o 34,9 %. Nedohledali jsme data o průměrné ceně vína v restauracích, pokud budeme počítat s průměrnou cenou na úrovni 50 Kč/2 dcl, průměrná cena vína v restauracích se pohybuje okolo 250 Kč/l a průměrné zdražení by bylo na úrovni 16,3 %.

/ T5.3 Vyčíslení systému zdanění vína při maximální variantě

průměrné zdražení vína	28 %
% propad spotřeby	20 %
nižší výběr DPH kvůli nižší spotřebě	-0,9 mld. Kč
výběr spotřební daně	5,2 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	6,3 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní) - ztráta výběru DPH	5,4 mld. Kč
rozdíl výběru spotřební daně (vč. DPH z ní a ztráty výběru DPH) oproti současnému stavu	4,9 mld. Kč

zpracování: PAQ Research

¹ U dražších piv by procentuální navýšení bylo nižší než u levných.

Tabulka T5.3 zobrazuje zjednodušené vyčíslení zdanění vína při maximální variantě. Při průměrné ceně vína 144 Kč ($4/5 \cdot 117 + 1/5 \cdot 250$) průměrné zdražení o 40,8 Kč by (v průměru) představovalo nárůst ceny (v průměru) o 28 %. Při vlastní cenové elasticitě -0,7 růst ceny o 28 % vede k poklesu spotřeby o 20 %. Nižší spotřeba vína způsobí nižší výběr DPH z prodeje vína o 0,9 mld. Kč. Výběr spotřební daně z vína se bude pohybovat na úrovni 5,2 mld. Kč, po započtení DPH na 6,3 mld. Kč. Když od této částky odečteme ztrátu výběru DPH dostaneme 5,4 mld. Kč, což je nominálně o **4,9 mld. Kč více než byl výběr v roce 2019**.

/ Cider při maximální variantě

V současné chvíli naprostá většina alkoholu v ciderech zůstává nezdaněna, neboť cidery spadají legislativně pod tichá vína. Pro odhad spotřeby ciderů v ČR využíváme údaje ČSÚ o spotřebě „ostatních vín“, která je na úrovni 3,6 l na obyvatele (ČSÚ, 2022). Při středním stavu obyvatelstva na hladině 10 500 850, se jedná o 40 mil. litrů vypitých ciderů.

Náš návrh obsahuje sazbu na cidery na úrovni 12,8 Kč, s DPH 15,5 Kč, snížená sazba pro malé výrobce by byla na úrovni 6,4 Kč, s DPH 7,7 Kč.

Data o ceně ciderů jsou spíše nedostupná, a tak pracujeme s jednotnou cenou ciderů 75 Kč/l. Při průměrném zdražení o 14,7 Kč ($9/10 \cdot 15,5 + 1/10 \cdot 7,7$) by se tak jednalo o zdražení na úrovni 20 %

/ T5.4 Vyčíslení systému zdanění ciderů při maximální variantě

průměrné zdražení ciderů	20 %
% propad spotřeby	14 %
nižší výběr DPH kvůli nižší spotřebě	-0,07 mld. Kč
výběr spotřební daně	0,42 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	0,50 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní) - ztráta výběru DPH	0,44 mld. Kč
rozdíl výběru spotřební daně (vč. DPH z ní a ztráty výběru DPH) oproti současnému stavu	0,44 mld. Kč

zpracování: PAQ Research

Tabulka T5.4 zobrazuje zjednodušené vyčíslení zdanění ciderů při maximální variantě. Při průměrné ceně cideru 75 Kč/l průměrné zdražení o 14,7 Kč by (v průměru) představovalo 20% nárůst ceny. Počítáme se stejnou elasticitou jako pro vína. Při vlastní cenové elasticitě -0,7 růst ceny o 20 % vede k posledu spotřeby o 14 %. Nižší spotřeba ciderů způsobí nižší výběr DPH z prodeje ciderů o 0,07 mld. Kč. Výběr spotřební daně z ciderů se bude pohybovat na úrovni 0,42 mld. Kč, po započtení DPH na 0,50 mld. Kč. Když od této částky odečteme ztrátu výběru DPH dostaneme 0,44 mld. Kč, což je nominálně o **0,44 mld. Kč více než doposud**.

Pokud dojde ke zdražení piva, vína i cideru ve stejnou chvíli, dá se očekávat, že spotřebitelé budou v nižší míře nahrazovat daný alkoholický nápoj za jiný alkoholický nápoj, neboť i ten bude zdražený. Synchronizované zdražení tak může mít vliv na vlastní cenové elasticity jednotlivých alkoholických nápojů a výsledný propad spotřeby může být spíše nižší a výběr daní naopak vyšší.

Maximální varianta by tak zvýšila nominálně daňové výnosy o přibližně 17,4 mld. Kč.

Varianta 2 – Minimální

Obdobně jako maximální varianta, minimální varianta zdanění představuje dolní hranici optimálního zdanění alkoholu v pivě, víně a cideru vůči zdanění alkoholu v lihovinách, kterou jsme určili na 60% zdanění alkoholu v lihovinách. Dle Griffith et al. (2019) tato úroveň zdanění odpovídá situaci, při které skoro všechny (100 %) společenské náklady spjaté s užíváním alkoholu náleží úzké skupině rizikových uživatelů. Jedná se tak o extrémní variantu.

/ T5.5 Minimální varianta PAQ návrhu

alkoholický nápoj	100 % líh	pivo 12°	pivo 10°	víno (> 8,5 %)	cider ¹
průměrná koncentrace alkoholu	100 %	5 %	4 %	12,5 %	4,5 %
standardní sazba na litr² nápoje (2024, po vládním opatření)	355 Kč	3,84 Kč	3,2 Kč	0 Kč	0 Kč
základní sazba na litr³ nápoje (nově)	355 Kč	10,7 Kč ⁴	8,5 Kč	26,6 Kč	9,6,0 Kč
spotřební daň na l čistého alkoholu v nápoji (nově)	355 Kč	213 Kč	213 Kč	213 Kč	213 Kč
% zdanění lihu (2024, po vládním opatření)	100 %	22 %	23 %	0 ⁵ %	0 %
% zdanění lihu (nově)	100 %	60 %	60 %	60 %	60 %

poznámka: tabulka nezobrazuje snížené sazby pro malé a nezávislé výrobce piva, vína a cideru
zpracování: PAQ Research

¹ Včetně ostatních fermentovaných nápojů s objemovou koncentrací alkoholu do 5,5 %.

² V současnosti jsou platné i tzv. snížené sazby pro zdanění piva z malých a nezávislých pivovarů či pro zdanění lihovin pocházejících z pěstitelského pálení.

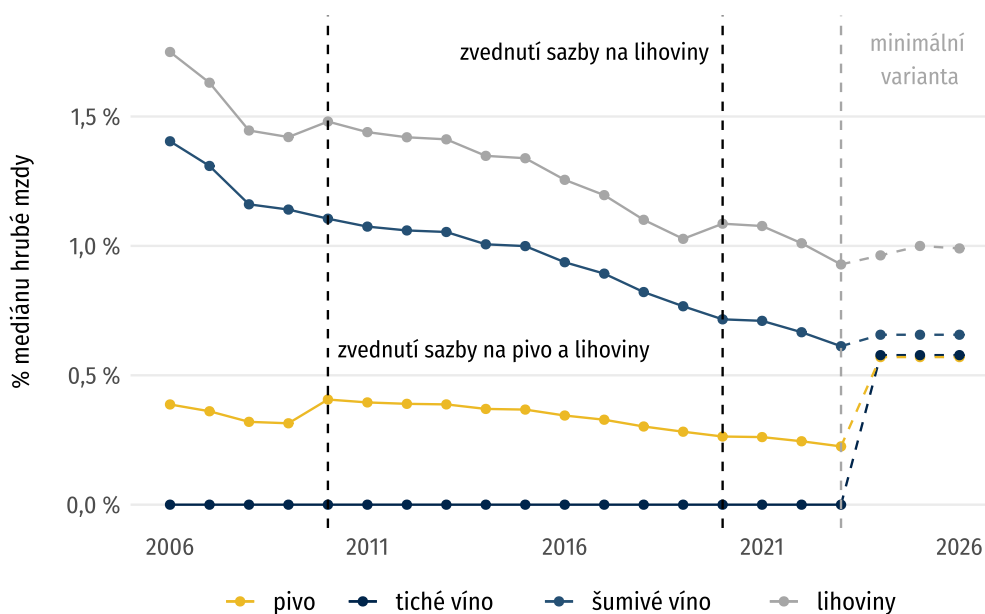
³ V současnosti jsou platné i tzv. snížené sazby pro zdanění piva z malých a nezávislých pivovarů či pro zdanění lihovin pocházejících z pěstitelského pálení.

⁴ Jedná se o sazbu dle objemu alkoholu v pivu.

⁵ Zobecňujeme na převážně konzumovaná tichá vína.

Tabula T5.5 zobrazuje sazby pro jednotlivé alkoholické nápoje, pokud by zdanění alkoholu v nápojích jiných než lihoviny bylo na úrovni 60 % zdanění alkoholu v lihovinách. V tomto případě by tak například pivo s 5% koncentrací alkoholu bylo zdaněnou sazbou 10,7 Kč/l a víno s obsahem alkoholu vyšším než 8,5 % sazbou 26,6 Kč/l.

5.3 Vývoj sazeb spotřebních daní

poznámka: pro roky 2024–2026 počítáme s růstem mezd o 6 %

zdroj: Celní správa; ČSÚ, 2023c, 2023e; ČNB, 2023

zpracování: PAQ Research

Graf 5.3 porovnává relativní daňové zatížení čistého alkoholu v pivě, tichém víně, šumivém víně a lihovinách při minimální variantě s historickým vývojem. Z grafu je patrné, že relativní daňové zatížení čistého alkoholu v pivě při minimální variantě se blíží relativnímu daňovému zatížení v letech 2006 či 2010. K výraznější změně by došlo u relativního zdanění čistého alkoholu v tichém víně, který by přestal být osvobozen od daně. V případě šumivého vína zůstává relativní daňové zatížení čistého alkoholu při minimální variantě na stejné úrovni, na rozdíl od statu quo však díky pravidelné valorizaci neklesá. Relativní daňové zatížení čistého alkoholu v šumivé víně však bude na trochu vyšší úrovni než relativní daňové zatížení čistého alkoholu v tichém víně, neboť náš návrh počítá se stejnou sazbou pro oba druhy vína, ačkoliv průměrná koncentrace alkoholu v šumivé víně je o trochu nižší. Pokud by byla vůle mít relativní daňové zatížení čistého alkoholu na absolutně stejné úrovni, lze mít speciální (o trochu nižší) sazbu pro šumivá vína.

Fiskální rozměr

Podobně jako maximální PAQ návrh, minimální PAQ návrh přináší hlavní fiskální benefity v podobě úspor společenských nákladů spjatých s nadměrnou konzumací alkoholu.

/ Pivo při minimální variantě

Minimální varianta počítá s průměrnou sazbou na úrovni 9,6 Kč na litr průměrného piva, po započtení DPH 11,6 Kč, o 7,4 Kč více než dnes. V případě snížené 70% sazby pro malé pivovary by sazba byla okolo, 6,7 Kč, po započtení DPH 8,1 Kč, o 5,2 Kč více než dnes.

Při průměrném zdražení o 7,1 Kč ($0,877 \cdot 7,4 + 0,123 \cdot 5,2$) by se tak v obchodě jednalo o průměrné zdražení o 21,8 %, v hospodách o 6,8 %. Tento nepoměr v míře zdražení by „zlevnil“ pivo v hospodách v poměru k pivu v obchodě.

/ T5.6 Vyčíslení systému zdanění piva při minimální variantě

průměrné zdražení piva	12,8 %
% propad spotřeby	6,4 %
nižší výběr DPH kvůli nižší spotřebě	-0,9 mld. Kč
výběr spotřební daně	12,3 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	14,9 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní) – ztráta výběru DPH	14,0 mld. Kč
rozdíl výběru spotřební daně (vč. DPH z ní a ztráty výběru DPH) oproti současnému stavu	8,3 mld. Kč

zpracování: PAQ Research

Tabulka T5.6 zobrazuje zjednodušené vyčíslení zdanění piva v naší minimální variantě. Při průměrné ceně piva 55,2 Kč/l ($3/4 \cdot 35,5 + 1/4 \cdot 114$) průměrné zdražení o 7,1 Kč by (v průměru) představovalo nárůst ceny (v průměru) o 12,8 %¹. Při vlastní cenové elasticitě -0,5 růst ceny o 12,8 % vede k posledu spotřeby o 6,4 %. Nižší spotřeba piva způsobí nižší výběr DPH z prodeje piva o 0,9 mld. Kč. Výběr spotřební daně z piva se bude pohybovat na úrovni 12,3 mld. Kč, po započtení DPH na 14,9 mld. Kč. Když od této částky odečteme ztrátu výběru DPH, dostaneme 14,0 mld. Kč, což je nominálně o 8,3 mld. Kč více než byl výběr v roce 2019.

/ Víno při minimální variantě

Naše minimální varianta obsahuje zvýšení základní sazby na úroveň 26,6 Kč, s DPH 32,2 Kč, snížená sazba pro malé vinaře by byla na úrovni 13,3 Kč, s DPH 16,1 Kč.

Přibližně 4/5 vína se u nás vypijí „doma“ a zbylá 1/5 v hospodách (Statista, 2023). Průměrná cena vína v obchodě se pohybuje okolo 117 Kč/l (ČSÚ, 2023a). Při průměrném zdražení o 30,5 Kč ($9/10 \cdot 32,2 + 1/10 \cdot 16,1$), by se jednalo o zdražení v obchodech o 26,1 %. Nedohledali jsme data o průměrné ceně vína v restauracích, pokud budeme počítat s průměrnou cenou

¹ U dražších piv by procentuální navýšení bylo nižší než u levných.

na úrovni 50 Kč/2 dcl, průměrná cena vína v restauracích se pohybuje okolo 250 Kč/l a průměrné zdražení by bylo na úrovni 12,2 %.

/ D5.1 Modelace zdražení vína

Diagram D5.1 ilustruje dopad na jednotlivé cenové kategorie vína. Zatímco levné krabicové víno při ceně 33 Kč (a 100% propsání spotřební daně do ceny) by zdražilo až o 81 %, 1,5 dcl vína v kavárně o ceně 70 Kč a (a 100% propsání spotřební daně do ceny) by zdražilo „jen“ o 6 %.

/ T5.7 Vyčíslení systému zdanění vína při minimální variantě

průměrné zdražení vína	21 %
% propad spotřeby	15 %
nižší výběr DPH kvůli nižší spotřebě	-0,7 mld. Kč
výběr spotřební daně	4,1 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	5,0 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní) – ztráta výběru DPH	4,3 mld. Kč
rozdíl výběru spotřební daně (vč. DPH z ní a ztráty výběru DPH) oproti současnému stavu	3,8 mld. Kč

zpracování: PAQ Research

Tabulka T5.7 zobrazuje zjednodušené vyčíslení zdanění vína při minimální variantě. Při průměrné ceně vína 144 Kč ($4/5 \cdot 117 + 1/5 \cdot 250$) průměrné zdražení o 30,5 Kč by (v průměru) představovalo nárůst ceny (v průměru) o 21 %. Při vlastní cenové elasticitě -0,7 růst ceny o 21 % vede k poklesu spotřeby o 15 %. Nižší spotřeba vína způsobí nižší výběr DPH z prodeje vína o 0,7 mld. Kč. Výběr spotřební daně z vína se bude pohybovat na úrovni 4,1 mld. Kč, po započtení DPH na 5,0 mld. Kč. Když od této částky odečteme ztrátu výběru DPH dostaneme 4,3 mld. Kč, což je nominálně o **3,8 mld. Kč více než byl výběr v roce 2019.**

/ Cider při minimální variantě

Náš návrh obsahuje sazbu na cidery na úrovni 9,6 Kč, s DPH 11,6 Kč, snížená sazba pro malé výrobce by byla na úrovni 4,8 Kč, s DPH 5,8 Kč.

Data o ceně ciderů jsou spíše nedostupná, a tak pracujeme s jednotnou cenou ciderů 75 Kč/l. Při průměrném zdražení o 11,0 Kč ($9/10 \cdot 11,6 + 1/10 \cdot 5,8$) by se tak jednalo o zdražení na úrovni 15 %.

/ T5.8 Vyčíslení systému zdanění ciderů při minimální variantě

průměrné zdražení ciderů	15 %
% propad spotřeby	10 %
nižší výběr DPH kvůli nižší spotřebě	-0,05 mld. Kč
výběr spotřební daně	0,33 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	0,39 mld. Kč
výběr spotřební daně (vč. DPH z ní) – ztráta výběru DPH	0,34 mld. Kč
rozdíl výběru spotřební daně (vč. DPH z ní a ztráty výběru DPH) oproti současnému stavu	0,34 mld. Kč

zpracování: PAQ Research

Tabulka T5.8 zobrazuje zjednodušené vyčíslení zdanění ciderů při minimální variantě. Při průměrné ceně cideru 75 Kč/l by zdražení o 11,0 Kč (v průměru) představovalo 15% nárůst ceny. Počítáme se stejnou elasticitou jako pro vína. Při vlastní cenové elasticitě -0,7 růst ceny o 15 % vede k poklesu spotřeby o 10 %. Nižší spotřeba ciderů způsobí nižší výběr DPH z prodeje ciderů o 0,05 mld. Kč. Výběr spotřební daně z ciderů se bude pohybovat na úrovni 0,33 mld. Kč, po započtení DPH na 0,39 mld. Kč. Když od této částky odečteme ztrátu výběru DPH dostaneme 0,34 mld. Kč, což je nominálně o **0,34 mld. Kč více než doposud**.

Pokud dojde ke zdražení piva, vína i cideru ve stejnou chvíli, dá se očekávat, že spotřebitelé budou v nižší míře nahrazovat daný alkoholický nápoj za jiný alkoholický nápoj, neboť i ten bude zdražený. Synchronizované zdražení tak může mít vliv na vlastní cenové elasticity jednotlivých alkoholických nápojů a výsledný propad spotřeby může být spíše nižší a výběr daní naopak vyšší.

Maximální varianta by tak zvýšila nominálně daňové výnosy o přibližně 12,4 mld. Kč.

Další doporučení

Jedním z hlavních nedostatků současného systému danění je vázanost na nominální hodnotu sazeb spotřebních daní v zákoně. Nominální hodnoty těchto sazeb postupem času ztrácejí svou relativní hodnotu k příjmům českých domácností a alkohol se tak stává dostupnějším. **Proto silně doporučujeme legislativní zakotvení automatické valorizace sazeb spotřebních daní. Možným designem je změna o polovinu o růstu indexu spotřebitelských cen (inflaci) a polovinu růstu mediánu hrubé mzdy za poslední rok.**

Kromě toho doporučujeme **otevřít diskusi o potřebnosti minimální jednotkové ceny**, neboť právě minimální jednotková cena má nejvyšší zdokumentovaný účinek na snižování nerovností ve zdraví, a je tak velmi účinným nástrojem pro snižování nákladů spojených s nadměrnou konzumací alkoholu. Minimální jednotkovou cenu doporučuje Světová zdravotnická organizace a je dnes zavedena například ve Skotsku, Walesu či Irsku. V praxi to znamená, že jakýkoli nápoj obsahující např. 10 g alkoholu nemůže být prodáván pod určitou maloobchodní cenou, např. 25 Kč. Více se tomuto nástroji věnujeme v appendixu I.

Cenové intervence alkoholických nápojů jsou sice nejúčinnějším nástrojem pro snižování společenských nákladů konzumace alkoholu, ale ne jediným. Mezi další účinná opatření patří omezení času prodeje alkoholických nápojů; důsledná kontrola věku při koupi alkoholu (např. ve Spojeném království kdokoli, kdo vypadá, že je mladší než 25 let, musí být tázán na věk při prodeji alkoholického nápoje); zákaz akčních slev na alkoholické nápoje; regulace či přímo zákaz reklamy na alkoholické nápoje; zákaz sponzoringu alkoholovými značkami; přísnost pokut za řízení pod vlivem a kontrola řízení pod vlivem; psychologická podpora; mediální osvěta a další (OECD, 2021a).

Dle vyhodnocení OECD (2021b) má Česká republika největší nedostatky ve své protialkoholové politice (kromě cenových intervencí) v absenci štítků s upozorněním na rizika alkoholu na alkoholických nápojích; absenci školení obsluhy, jak zacházet s opilými zákazníky a nízkých postizích za řízení pod vlivem.

Riziko (i)legálního dovozu

Riziko jak ilegálního, tak legálního dovozu při vyšší hladině spotřebních daní existuje. Neočekáváme však při PAQ návrzích, že by toto riziko stouplo, neboť právě současné nastavení, kdy nejvíce daníme koncentrovaný, relativně lehce pašovatelný líh v lihovinách a málo daníme zředěný, hůře přepravitelný líh v pivu a víně, je z hlediska dovozu alkoholických nápojů rizikovější. Nicméně je nutné uznat, že pokud by při maximální variantě pivo, víno a cider skokově zdražilo, riziko příhraničních nákupů stoupá.

6. Komunikace a distribuce dopadů

Dle dotazníkového šetření VFN na počítačové populaci ČR 53 % respondentů souhlasí s tvrzením, že ceny alkoholických nápojů by měly být drženy vysoko s cílem snížit škody související s užíváním alkoholu (Barták, Vacek, Petruželka, & Rogalewicz, 2022). Je pravděpodobné, že toto číslo by se zvýšilo, pokud by respondenti byli informováni o skutečných společenských nákladech spojených s konzumací alkoholu.

Obdobně jako v případě daně ze slazených nápojů lze doporučit komunikovat zvyšování spotřební daně na alkohol z pozice snahy o lepší veřejné zdraví a snižování nákladů na zdravotní systém spíše než z pozice snahy o zvyšování daňových výnosů.

Důležitým aspektem je rozložení daňové zátěže mezi jednotlivé příjmové skupiny. Použili jsme údaje ČSÚ (2023b; 2022b) o příjmech a výdajích jednotlivých kvintilů českých domácností (dle příjmů na osobu), abychom mohli lépe odhadnout dopad zvyšování spotřebních daní z alkoholu na české domácnosti.

Jelikož se jedná o hrubý odhad, tak v této simulaci nerozlišujeme mezi jednotlivými druhy alkoholických nápojů, ani mezi jednotlivými PAQ návrhy. Pracujeme s 15% nárůstem cen alkoholických nápojů, který nám umožní více prozkoumat dopad na jednotlivé příjmové skupiny. Pokud by zdražení bylo nižší či vyšší, relativní vztah mezi jednotlivými příjmovými skupinami by byl stále stejný.

/ T6.1 Výdaje na alkoholické nápoje dle příjmových kvintilů českých domácností

kvintily domácností dle příjmu	nejnižších 20 %	druhých 20 %	třetích 20 %	čtvrtých 20 %	nejvyšších 20 %
čistý příjem	130 465 Kč	185 040 Kč	222 643 Kč	283 166 Kč	474 918 Kč
výdaje na alkoholické nápoje	2 363 Kč	3 150 Kč	3 583 Kč	4 259 Kč	5 356 Kč
výdaje jako % příjmu	1,81 %	1,70 %	1,61 %	1,50 %	1,13%
zdražení o 15 %	354 Kč	473 Kč	537 Kč	639 Kč	803 Kč
zdražení jako % příjmu	0,27 %	0,26 %	0,24 %	0,23 %	0,17 %

zpracování: PAQ Research

Zatímco kvintil českých domácností s nejvyšším příjmem utrací 1,13 % svých příjmů za alkoholické nápoje, u nejchudší částí je to o polovinu více, 1,81 %. Pro zjednodušení předpokládejme, že skladba konzumovaných alkoholických nápojů (nízkopříjmoví konzumují stejný díl alkoholu v pivě jako vysokopříjmoví) se mezi příjmovými skupinami domácností neliší a že nárůst výdajů bude rovnoměrný, řekněme o 15 %. V tomto modelovém případě by zvýšení spotřebních daní z alkoholu nominálně „stálo“ 354 Kč nejchudších domácností a 803 Kč nejbohatších, u těch nejchudších by zdražení znamenalo 0,27 % jejich příjmů a u těch nejbohatších 0,17 % jejich příjmů (tabulka T6.1). V případě spotřebních daní z alkoholu se tak jedná o tzv. **regresivní daně**. Je nutné brát v potaz, že ačkoliv by nízkopříjmoví svou spotřebu uzpůsobili více, dopad na nízkopříjmové by byl o polovinu vyšší než na vysokopříjmové.

Poněvadž evidence i simulace poukazují na to, že nadproporční část ponese nízkopříjmové skupiny, přichází v úvahu spojit zvýšení spotřební daně z alkoholu s vyšší přímou podporou těchto domácností.

Vhodnými opatřeními pro podporu nízkopříjmových domácností by mohly být například [vyšší progrese zdanění práce](#) (snížení zatížení nízkopříjmových zaměstnanců zvýšením slevy na poplatníka a umožněním ji vyčerpat například převedením do slevy v sociálních a zdravotních odvodech), valorizace přídavků na děti či nižší sazby DPH pro základní spotřebu (potraviny, energie atd.). Důležité je, aby případná kompenzace pokryla všechny typy nízkopříjmových domácností.

Zdroje

- Ally, A. K., Meng, Y., Chakraborty, R., Dobson, P. W., Seaton, J. S., Holmes, J., Angus, C., Guo, Y., Hill-mcmanus, D., Brennan, A., & Meier, P. S. (2014). *Alcohol tax pass-through across the product and price range: do retailers treat cheap alcohol differently?*. *Addiction* (Abingdon, England), 109(12), 1994-2002. <https://doi.org/10.1111/add.12590>
- Angus, C., Holmes, J., & Meier, P. S. (2019). *Comparing alcohol taxation throughout the European Union*. *Addiction* (Abingdon, England), 114(8), 1489-1494. <https://doi.org/10.1111/add.14631>
- Barták, M, Vacek, J., Petruželka, B., & Rogalewicz, V. (2022). *Závěrečná zpráva projektu Alkohol pod kontrolou 2.1. Všeobecná fakultní nemocnice v Praze*. dostupné na https://drive.google.com/drive/folders/14ztljxdAM0BG_LZfWru07sUOdSWKM4n
- Bennett, Wolin, S. J., & Reiss, D. (1988). *Cognitive, behavioral, and emotional problems among school-age children of alcoholic parents*. *The American Journal of Psychiatry*, 145(2), 185-190. <https://doi.org/10.1176/ajp.145.2.185>
- Black H, Gill J, Chick J (2011). *The price of a drink: levels of consumption and price paid per unit of alcohol by Edinburgh's ill drinkers with a comparison to wider alcohol sales in Scotland*. *Addiction*. 106(4):729-36. doi:10.1111/j.1360-0443.2010.03225.x
- Borges, G., Bagge, C. L., Cherpitel, C. J., Conner, K. R., Orozco, R., & Rossow, I. (2017). *A meta-analysis of acute use of alcohol and the risk of suicide attempt*. *Psychological medicine*, 47(5), 949-957. <https://doi.org/10.1017/S0033291716002841>
- Callinan S, Room R, Livingston M, Jiang H (2015). *Who purchases low-cost alcohol in Australia?* *Alcohol Alcohol*. 50(6):647-53. doi:10.1093/alcalc/agv066.
- Celní správa. (2020a). *Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu piva*. dostupné na https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Pivo_inkaso/2019_pivo_vymer_SPD.pdf
- Celní správa. (2020b). *Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu vína a meziproduktů*. dostupné na https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Vino_inkaso/2019_vino_vymer_SPD.pdf
- Celní správa. (2020c). *Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu lihu*. dostupné na https://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Lih_inkaso/2019_l%C3%ADh_vymer_SPD.pdf
- ČNB. (2023). *Prognóza ČNB – jaro 2023*. Česká národní banka. dostupné na <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/prognoza/>
- ČSÚ. (2023a). *Průměrné spotřebitelské ceny vybraných druhů zboží*. Český statistický úřad. dostupné na <https://www.czso.cz/cso/vyvoj-prumernych-cen-vybranych-potravin>

ČSÚ. (2023b). *Graf – Spotřeba alkoholických nápojů na 1 obyvatele v České republice*. Český statistický úřad. dostupné na https://www.czso.cz/documents/10180/171348127/32018122_0303.xlsx/a6e3e86a-d9ed-460a-85b5-78e0aabfae68?version=1.1

ČSÚ. (2023c). *Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 18. 5. 2023*. Český statistický úřad. dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-1852023#03>

ČSÚ. (2023d). *Věkové složení obyvatelstva – 2022*. Český statistický úřad. dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2022>

ČSÚ. (2023e). *Průměrné mzdy – 1. čtvrtletí 2023*. Český statistický úřad. dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-1-ctvrtleti-2023>

ČSÚ. (2022). *Spotřeba potravin – 2021*. Český statistický úřad. dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/spotreba-potravin-2021>

ČSPS. (2021). *Základní fakta*. Česká svaz pivovarů a sladoven. dostupné na <https://ceske-pivo.cz/zakladni-fakta>

Elder, R. W., Lawrence, B., Ferguson, A., Naimi, T. S., Brewer, R. D., Chattopadhyay, S. K., Toomey, T. L., & Fielding, J. E. (2010). *The Effectiveness of Tax Policy Interventions for Reducing Excessive Alcohol Consumption and Related Harms*. American journal of preventive medicine, 38(2), 217-229. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2009.11.005>

Euromonitor International. (2014). *Price Elasticities in Alcoholic Drinks*. dostupné na <https://www.euromonitor.com/article/price-elasticities-in-alcoholic-drinks>

Eurostat. (2019). *Data Browser. Health ► Health determinants ► Alcohol consumption*. dostupné na https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/popul?lang=en&subtheme=hlth.hlth_det.hlth_alc&display=list&sort=category&extractionId=HLTH_FHIS_AL1E

Gehrsitz, M., Saffer, H., & Grossman, M. (2021). *The effect of changes in alcohol tax differentials on alcohol consumption*. Journal of public economics, 204, 104520. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2021.104520>

Gobiņa, I., Isajeva, L., Sprinģe, L., Vroblevska, E., Pelne, A., Mārtiņšone, U., & Lange, S. (2023). *A narrative review of alcohol control policies in Latvia between 1990 and 2020*. Drug and alcohol review, 42(4), 946-959. <https://doi.org/10.1111/dar.13647>

Goldbergerová, S. (2023). *Pivo zdražuje, Češi si tak raději zajdou na kávu. Daří se také menším bistrům a koktejl barům*. dostupné na <https://cc.cz/pivo-zdrazuje-cesi-si-tak-radeji-zajdou-na-kavu-dari-se-take-mensim-bistrum-a-koktejl-barum/>

Griffith, R., O'connell, M., & Smith, K. (2022). *Price Floors and Externality Correction*. The Economic journal (London), 132(646), 2273-2289. <https://doi.org/10.1093/ej/ueac011>

Griffith, R., O'connell, M., & Smith, K. (2019). *Tax design in the alcohol market*. Journal of public economics, 172, 20-35. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2018.12.005>

Hindriks, J. a Serse, V. (2019). *Heterogeneity in the tax pass-through to spirit retail prices: Evidence from Belgium*. Journal of Public Economics, 176, 142-160. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2019.06.009>

Holmes J, Meng Y, Meier PS, Brennan A, Angus C, Campbell-Burton A et al. (2014). *Effects of minimum unit pricing for alcohol on different income and socioeconomic groups: a modelling study*. *Lancet*. 383(9929):1655–64. doi:10.1016/S0140-6736(13)62417-4.

Inchley J, Currie D, Vieno A, Torsheim T, Ferreira-Borges C, Weber MM et al. (2018). *Adolescent alcohol-related behaviours: trends and inequalities in the WHO European Region, 2002–2014*. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. dostupné na <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289053495>

Chaloupka, Powell, L. M., & Warner, K. E. (2019). *The Use of Excise Taxes to Reduce Tobacco, Alcohol, and Sugary Beverage Consumption*. *Annual Review of Public Health*, 40(1), 187–201. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040218-043816>

Chaloupka, F. J., Grossman, M., & Saffer, H. (2002). *The effects of price on alcohol consumption and alcohol-related problems*. *Alcohol research & health*, 26(1), 22–34.

Kerr, W.C. & Greenfield, T.K. (2007). *Distribution of alcohol consumption and expenditures and the impact of improved measurement on coverage of alcohol sales in the 2000 National Alcohol Survey*. *Alcohol Clin Exp Res*. 31(10):1714–22. doi:10.1111/j.1530-0277.2007.00467.x.

Kokkinidis, T. (2022). *Greeks Cut Down on Drinking: Alcohol Consumption Drop Highest in EU*. *Greek Reporter*. dostupné na <https://greekreporter.com/2022/12/06/greece-alcohol-consumption/>

Janda, K., Mikolášek, J. & Netuka, M. (2010). *Complete almost ideal demand system approach to the Czech alcohol demand*. *Agricultural economics (Praha)*, 56(9), pp.421–434.

Ludbrook A, Petrie D, McKenzie L, Farrar S (2012). *Tackling alcohol misuse: purchasing patterns affected by minimum pricing for alcohol*. *Appl Health Econ Health Policy*. 10(1):51–63. doi:10.2165/11594840-000000000-00000.

Mackenbach JP, Kulháňová I, Bopp M, Borrell C, Deboosere P, Kovács K et al. (2015). *Inequalities in alcohol-related mortality in 17 European countries: a retrospective analysis of mortality registers*. *PLoS Med*. 12(12):e1001909. doi:10.1371/journal.pmed.1001909.

Mackenbach JP, Stirbu I, Roskam AJ, Schaap MM, Menvielle G, Leinsalu M et al. (2008). *Socioeconomic inequalities in health in 22 European countries*. *New Engl J Med*. 358(23):2468–81. doi:10.1056/NEJMsa0707519.

Median. (2023). *Vládní ozdravný ekonomický balíček*. dostupné na <https://www.median.eu/cs/?p=3072>

Meier, P. S., Holmes, J., Angus, C., Ally, A. K., Meng, Y., & Brennan, A. (2016). *Estimated effects of different alcohol taxation and price policies on health inequalities: a mathematical modelling study*. *PLOS Med*. 13(2):e1001963. doi:10.1371/journal.pmed.1001963.

MF ČR. (2023a). *Materiály na jednání vlády dne 15. března 2023*. Ministerstvo financí ČR. dostupné na <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/materialy-na-jednani-vlady/1-ctvrtleti-23/materialy-na-jednani-vlady-dne-15-brezna-50588>

MF ČR. (2023b). *Příloha tiskové zprávy k Ozdravnému balíčku 2024/2025*. Ministerstvo financí ČR. dostupné na https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2023-05-11_Priloha-k-TZ-k-Ozdravnemu-balicku_v07.pdf

- MF ČR. (2023c). *Úpravy konsolidačního balíčku schválené stranami vládní koalice včetně paragrafového znění*. Ministerstvo financí ČR. dostupné na <https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2023/upravy-konsolidacniho-balicku-schvalene-stranami-v-52702>
- Mlčoch, T., Chadimová, K., Doležal, T., Dolejší, D., Hájičková, B., Mazalová, M. a Lamblová, K. (2019). *Společenské náklady konzumace alkoholu v České republice – závěrečná zpráva*. dostupné na http://www.iheta.org/ext/publication/files/Report_merged_grant_alkohol_2019-04-10%20-%20final.pdf
- Neufeld, M., Rovira, P., Ferreira-borges, C., Kilian, C., Sassi, F., Vergyga, A., & Rehm, J. (2022). *Impact of introducing a minimum alcohol tax share in retail prices on alcohol-attributable mortality in the WHO European Region: A modelling study*. *The Lancet regional health. Europe*, 15, 100325-100325. <https://doi.org/10.1016/j.lanepe.2022.100325>
- Nordic Alcohol. (2016). *Latvia – Alcohol policy strategy*. dostupné na <https://www.nordicalcohol.org/latvia-alcohol-policy-strategy>
- Novák, V., & Šoltés, M. (2019). *Dichotomie spotřebních daní: zdroj veřejných rozpočtů a nástroj snižování újmy (diskusní studie)*. Národohospodářský ústav Akademie věd České republiky. dostupné na https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_13_2019_Dichotomie_dani/IDEA_Studie_13_2019_Dichotomie_dani.html
- OECD. (2023). *Alcohol consumption (indicator)*. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. doi: 10.1787/e6895909-en
- OECD. (2021a). *Preventing harmful alcohol use. OECD health policy studies*. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. dostupné na https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/preventing-harmful-alcohol-use_6e4b4ffb-en
- OECD. (2021b). *Preventing Harmful Alcohol Use – Czech Republic*. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. dostupné na <https://www.oecd.org/czech/Preventing-Harmful-Alcohol-Use-Key-Findings-CZECH-REPUBLIC.pdf>
- OECD. (2015). *Tackling harmful alcohol use: economics and public health policy*. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. doi:10.1787/9789264181069-en.
- Rehm, J., Gmel, GE. Srov., Gmel, G., Hasan, OSM., Imtiaz, S., Popova, S. et al. (2017). *The relationship between different dimensions of alcohol use and the burden of disease: an update*. *Addiction*. 112(6):968–1001. doi:10.1111/add.13757.
- Reich, W., Earls, F., & Powell, J. (1988). *A Comparison of the Home and Social Environments of Children of Alcoholic and Non-alcoholic Parents*. *Addiction (Abingdon, England)*, 83(7), 831-839. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.1988.tb00518.x>
- Rod, A. a Fanta, M. (2019). *Spotřeba alkoholu v ČR. Vývoj, dopady, regulace a další rizikové faktory ohrožující zdraví společnosti*. Centrum ekonomických a tržních analýz, z.ú. dostupné na http://eceta.cz/wp-content/uploads/2019/08/Spot%C5%99eba-alkoholu-v-%C4%8CR_FINAL-1.pdf
- RVKPZ. (2023). *Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023–2025*. Rada vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí. dostupné na https://www.vlada.cz/cz/ppov/zavislosti/strategie-a-plany/akcni-plan-politiky-v-oblasti-zavislosti-2023_2025-204260/

Sedlo, J. (2022). *Zahraniční obchod České republiky s vínem ve vinařském roce 2021/2022*. Svaz vinařů ČR. dostupné na: <https://docplayer.cz/230555388-Zahranicni-obchod-ceske-republiky-s-vinem-ve-vinarskem-roce-2021-2022-jiri-sedlo.html>

Shang, C., Ngo, A., a Chaloupka, F. J. (2020). *The pass-through of alcohol excise taxes to prices in OECD countries*. *The European journal of health economics*, 21(6), 855-867. <https://doi.org/10.1007/s10198-020-01177-w>

Skotská vláda. (2018). *Alcohol (Minimum Pricing) (Scotland) Act 2012. The Alcohol (Minimum Price per Unit) (Scotland) Order 2018*. dostupné na <https://www.gov.scot/publications/minimum-unit-pricing-alcohol-final-business-regulatory-impact-assessment/documents/>

Sornpaisarn, Shield, K., Cohen, J., Schwartz, R., & Rehm, J. (2013). *Elasticity of alcohol consumption, alcohol-related harms, and drinking initiation in low- and middle-income countries: A systematic review and meta-analysis*. *The International Journal of Alcohol and Drug Research*, 2(1), 45–58. <https://doi.org/10.7895/ijadr.v2i1.50>

Statista. (2023). *Still Wine – Czechia*. dostupné na <https://www.statista.com/outlook/cmo/alcoholic-drinks/wine/still-wine/czechia>

Subbaraman, M. S. (2016). *Substitution and Complementarity of Alcohol and Cannabis: A Review of the Literature*. *Substance use & misuse*, 51(11), 1399-1414. <https://doi.org/10.3109/10826084.2016.1170145>

SZIF. (2022). *Zpráva o trhu vína a vinnových hroznů*. Státní zemědělský intervenční fond. dostupné na https://www.akcr.cz/data_ak/22/k/Vino/Vino2211.pdf

Vandenberg B, Sharma A (2016). *Are alcohol taxation and pricing policies regressive? Product-level effects of a specific tax and a minimum unit price for alcohol*. *Alcohol Alcohol*. 51(4):493–502. doi:10.1093/alcalc/agv133.

Wagenaar, A. C., Salois, M. J., & Komro, K. A. (2009). *Effects of beverage alcohol price and tax levels on drinking: a meta-analysis of 1003 estimates from 112 studies*. *Addiction*, 104(2), 179–190. doi:10.1111/j.1360-0443.2008.02438.x

Wilson, L. B., Pryce, R., Angus, C., Hiscock, R., Brennan, A., & Gillespie, D. (2021). *The effect of alcohol tax changes on retail prices: how do on-trade alcohol retailers pass through tax changes to consumers?*. *The European Journal of Health Economics*, 22(3), 381-392. <https://doi.org/10.1007/s10198-020-01261-1>

WHO. (2023). *Global Information System on Alcohol and Health (GISAH) data*. Světová zdravotnická organizace. dostupné na [https://www.who.int/data/gho/data/indicators/indicator-details/GHO/alcohol-total-per-capita-\(15-years\)-consumption-\(in-litres-of-pure-alcohol\)](https://www.who.int/data/gho/data/indicators/indicator-details/GHO/alcohol-total-per-capita-(15-years)-consumption-(in-litres-of-pure-alcohol))

WHO. (2022a). *No place for cheap alcohol. The Potential Value of minimum pricing for protecting lives*. Světová zdravotnická organizace. dostupné na <https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289058094>

WHO. (2022b). *The Global Health Observatory*. Světová zdravotnická organizace. dostupné na <https://www.who.int/data/gho>

WHO. (2020). *Alcohol pricing in the WHO organization European Region: update report on the evidence and recommended policy actions*. Světová zdravotnická organizace. Regional Office for Europe. dostupné na <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/336159/WHO-EURO-2020-1239-40989-55614-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

WHO. (2018a). *Total alcohol consumption per capita (liters of pure alcohol, projected estimates, 15+ years of age.)*. Světová zdravotnická organizace. dostupné na <https://data.worldbank.org/indicator/SH.ALC.PCAP.LI>

WHO. (2018b). *Global status report on alcohol and health 2018*. Světová zdravotnická organizace. dostupné na <https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789241565639>

Czech Tax Papers

Podoba daňového systému má klíčový dopad na blahobyt společnosti a ovlivňuje životy všech lidí. Primárním cílem daní je získat zdroje pro financování veřejných služeb a transferů. Debata o veřejných příjmech a formě zdanění se proto zpravidla redukuje na otázku, zda danit *více*, či *méně*. Ekonomické teorie a výzkum přitom ukazují, že můžeme danit i *lépe*, nebo *hůře*. Daňový mix může podporovat či omezovat regionální rozvoj, sociální mobilitu, zdravotní prevenci či šedou ekonomiku.

Stojíme před řadou výzev, které s daňovým mixem souvisí, do české debaty o něm se však dostávají omezeně. Jmenujme stagnaci ekonomicky chudších regionů, náklady zdravotnictví spojené s nedostatečnou prevencí, omezení trhu práce a využití lidského kapitálu kvůli malé zaměstnanosti rodičů i zelenou transformaci. Chybí dlouhodobý plán, jak by měl daňový systém vypadat, aby pomohl Česku těmto výzvám čelit.

PAQ Research ve spolupráci s ekonomy (CERGE-EI a další), adiktology a dalšími výzkumníky připravil sérii výzkumů *Czech Tax Papers* s cílem nedostatku české diskuse o daních napravit. V letech 2023 až 2025 připravíme analytické podklady k většině potřebných daňových reforem v Česku. Budou obsahovat rešerši odborné literatury, příklady zahraniční praxe, doporučení mezinárodních institucí (např. OECD, WHO) i základní vyhodnocení a návrhy pro implementaci v Česku.

Vycházíme z přesvědčení, že pro udržitelnost veřejných rozpočtů je třeba navrátit výběr daní a odvodů na úroveň z roku 2020 – tedy až o 150 miliard ročně v tehdejších cenách, o které veřejné rozpočty přišly kombinací nepromyšlených změn. To by zároveň znamenalo přiblížení složené daňové kvóty okolním zemím (tax-to-GDP ratio je v Česku 36,0 %, průměr EU je 41,6 %).¹ Tato politická a ekonomická výzva představuje zároveň možnost reagovat na problematická specifika českého daňového mixu, mezi které podle mezinárodních organizací (OECD, Eurostat) a dalších ekonomických analýz patří:

- * Stále mírně nadprůměrné celkové daňově-odvodové zatížení zaměstnanecké práce: 53,6 % výběru daní a odvodů oproti unijnímu průměru 51,4 % (Eurostat, 2023).
- * Malá progresse daní z příjmu a relativně vysoké daňově-odvodové zatížení nízkopříjmových pracujících. To je důsledkem souběhu několika faktorů:
 - * Práce je zatížena především pojistnými odvody (sociální, zdravotní), u kterých chybí prvky progresse.

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_taxag/default/table?lang=en

- * Omezená progrese daňových sazeb a hranice odvodů sociálního pojistného snižující mezní odvodovou sazbu od 4násobku průměrné mzdy.
 - * Nepřevoditelnost slevy na poplatníka do bonusu, což efektivně omezuje její čerpání u méně placených částečných úvazků či v kombinaci s jinými slevami nepřecházejícími do bonusu.
 - * Existence selektivně čerpatelných odpočitatelných položek v dani z příjmu na produkty (hypotéky, spoření a další finanční produkty), které využívají především vysokopříjmové domácnosti.
 - * Degresivita danění osob samostatně výdělečně činných (PAQ Research 2023).¹
- Popsané nedokonalosti v danění fyzických osob mají řadu důsledků, mezi které patří
 - Omezený přínos z práce u nízkopříjmových osob (IDEA 2023), který je dále omezen díky ztrátě dávek při rostoucím pracovním příjmu²
 - Relativně vysoké zatížení práce v chudších regionech ČR (negativní dopad na kupní sílu)
 - Velmi malý výběr z daní z nemovitostí a majetku (1 % z vybraných daní vs. 6 % v OECD), které navíc nereflektuje tržní ceny nemovitostí či nájmu, zatěžuje vlastníky v chudých regionech a přispívá k volatilitě cen nemovitostí a mezigeneračním nerovnostem (mladší generace jsou zatíženy vysokým daněním práce a již omezenou přístupností nemovitostí, jejichž vlastnictví je zatíženo minimálně).
 - Výjimky a nízké zdanění některých typů alkoholu. Absentující daň ze slazených nápojů, která existuje ve více než 50 zemích světa. Daňový systém tak nereflektuje negativní externality v oblasti zdraví, a navíc přichází o výběr v řádu desítek miliard v danění „neřestí“.
 - Velký rozdíl mezi zatížením OSVČ a zaměstnanci (PAQ Research, 2023). Příjem z daní a odvodů OSVČ je cca poloviční proti EU (2,7 vs 5,1 % výběru), a to při výrazně nadprůměrném zastoupení OSVČ na pracovním trhu (Eurostat, 2023).
 - V rámci korporátních daní absentující politiky podporující ekonomický růst a inovace (např. zrychlené či nadhodnocené odpisy výdajů na vědu a výzkum a dalších pro-růstových výdajů).

¹ <https://www.paqresearch.cz/post/reforma-osvc>

² Mezní čistý příjem z výdělku z navýšení superhrubé mzdy o 1 000 Kč je u nízkopříjmového zaměstnance čerpajícího příspěvek na živobytí a příspěvek na bydlení jen cca 160 Kč.

Apendix I

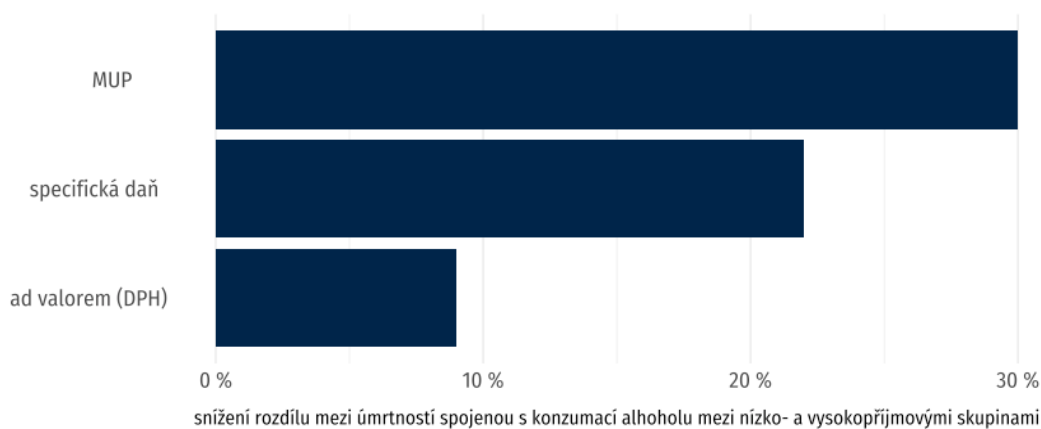
Minimální jednotková cena

Dalším velice efektivním nástrojem pro snižování společenské újmy spjaté s rizikovým užíváním alkoholu je tzv. minimální jednotková cena / minimum unit price (MUP), která cílí na levné nápoje s vysokou koncentrací alkoholu. Tento nástroj je vhodné použít v kombinaci se spotřebními daněmi. Typickým produktem, na které cílí tento nástroj mohou být levné lihoviny v tzv. „panákových baleních“ či levné krabicové víno. Lze si tak například představit minimální jednotkovou cenu v hodnotě 15 Kč pro jednu „jednotku“ alkoholu. Jedna jednotka alkoholu odpovídá 10 ml či 8 g čistého alkohol. Toto množství můžeme najít v malém 10° pivě, 100–150 ml vína či ve velkém panáku slabší lihoviny. Tyto parametry je třeba správně nastavit na základě dat o distribuci cen prodaných alkoholických nápojů.

Jelikož tyto nápoje ve větší míře konzumují právě rizikovní uživatelé, může dobře nastavená MUP být nejefektivnějším opatřením pro snížení mortality a socioekonomických nerovností ve zdraví (Meier et al., 2016; Vandenberg a Sharma, 2016). Tento nástroj určuje minimální cenu za nápoj podle přítomnosti alkoholu. A jeho vliv na cenu a spotřebu alkoholu je citlivější než u ostatních politik.

MUP specificky zdražuje levné alkoholy. Jelikož mladí lidé a rizikovní/těžcí pijáci konzumují především levnější alkohol (Black, Gill & Chick, 2011; Callinan et al., 2015; Holmes et al., 2014), minimální jednotková cena míří na změnu spotřebních návyků této skupiny.

/ AI.1 Efektivita jednotlivých opatření ve snižování nerovností úmrtnosti spojené s konzumací alkoholu

zdroj: Meier et al., 2016
zpracování: PAQ Research

Meier et al. (2016) modelovali efektivitu 3 různých opatření pro snižování nerovností úmrtností spojené s konzumací alkoholu modelovaných na anglické populaci. Jako nejúčinnější opatření bylo shledáno MUP s parametrem 0,5 £ na jednu jednotku alkoholu. Jako druhé nejúčinnější opatření se umístilo zvýšení spotřebních daní 13,4 %. Nejméně efektivním opatřením je zvednutí sazby DPH na alkoholické nápoje o 4 % (graf AI.1).

Očekávatelný pokles daňových výnosů ze spotřební daně bude pravděpodobně vyvážen úsporami pramenícími z nižších nákladů na zdravotní systém a vyšší ekonomické produkty. **Proto se u tohoto opatření dá očekávat pozitivní fiskální vliv a výrazná redukce společenské újmy spjaté s užíváním alkoholu** (WHO, 2022a).

Minimální jednotkovou cenu zavedlo v roce 2011 Slovensko, v roce 2018 Skotsko, v roce 2020 Wales a v roce 2022 Irsko. V Irsku je sazba 0,1 € na gram alkoholu. Například pivo s 19 g alkoholu nelze prodávat pod cenou 1,9 € a velký panák s 16 g alkoholu pod cenou 1,6 €.

Evidence ze Skotka ukazuje, že zavedení MUP mělo největší vliv v podobě poklesu spotřeby na spotřebu rizikové skupiny uživatelů. Konzumace této skupiny uživatelů zároveň vytváří největší díl společenských nákladů (Griffith, 2022).

Neumíme navrhnout vhodné minimální jednotkové ceny pro jednotlivé nápoje, neboť data o distribuci cen prodaných alkoholických nápojů v ČR nejsou dostupná. Pro případné zavedení minimální jednotkové ceny doporučujeme vypracovat podobnou dopadovou analýzu (RIA), jakou si například před zavedením MUP nechala vypracovat skotská vláda (Skotská vláda, 2018).

Hlavní námitky vůči MUP:

/ 1 / ti, co pijí s mírou, by neměli být více cenově zatěžováni

protiargument: dopad na občasně konzumenty alkoholu je zanedbatelný. Mírní konzumenti zřídka volí ty nejlevnější nápoje, a tak MUP má na mírné konzumenty nižší dopad než spotřební daně.

/ 2 / MUP zatěžuje převážně nízkopříjmové

Protiaargument: MUP má podobný dopad na všechny příjmové skupiny vyjma těch nejvýše postavených, kteří takřka nikdy nevolí ten nejlevnější alkohol. Ačkoliv tak vyšší negativní dopad postihne všechny vyjma vysokopříjmové, tyto náklady budou mnohonásobně kompenzovány nižšími zdravotními náklady v důsledku nižší míry konzumace alkoholu.

/ 3 / MUP sníží/zvýší tržby výrobců alkoholu

protiargument: evidence prokazuje, že nižší tržby budou kompenzovány vyšší průměrnou cenou alkoholických produktů. Simulace i následná evaluace efektu zavedení MUP ve Skotsku podávají svědectví o neutrálním až kladném efektu na výrobce alkoholu.

protiargument: zvýšení tržeb prodejcům díky MUP může usnadnit schvalování zvyšování spotřebních daní z alkoholu, a tak je vhodné spojit zavedení MUP spolu se zvyšováním spotřebních daní z alkoholu, které má negativní vliv na výrobce.

/ 4 / MUP sníží výběr spotřebních daní z alkoholu

protiargument: nižší výběr spotřebních daní je částečně kompenzován vyšším výběrem DPH díky vyšší ceně alkoholických nápojů. Navíc dle OECD (2021) by zavedení MUP kromě nižší kriminality a nehodovosti mohlo **ročně** ušetřit ČR:

- * ztráty na pracovním trhu v hodnotě 880 mil. Kč (zejména ve formě vyšší zaměstnanosti, vyšší mentální přítomnosti v práci a nižší pracovní absenci);
- * náklady na zdravotní systém v hodnotě 540 mil. Kč

a ročně zvýšit HDP o 0,065 %.

/ 5 / MUP zvýší prodeje na černém trhu

protiargument: ačkoliv kladný efekt MUP na prodeje na černém trhu se nedá vyloučit, je málo důkazů o tom, že by se tento efekt projevil v zemích, kde MUP byla implementována.

informace v této tabulce převzaty z WHO (2022a)

Apendix II

/ TAIL.1 Daňové výnosy ze zdanění piva (v mld. Kč)

efektivní zdanění vůči 1 l lihu	% pokles spotřeby	ztráta výběru DPH	výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	saldo (výběr – ztráta)	saldo – souč. výběr
30 %	1,4%	0,2	7,8	7,6	1,9
35 %	2,2%	0,3	9,1	8,8	3,1
40 %	3,0%	0,4	10,3	9,9	4,2
45 %	3,9%	0,5	11,4	10,9	5,2
50 %	4,7%	0,6	12,6	12,0	6,3
55 %	5,6%	0,8	13,7	13,0	7,3
60 %	6,4%	0,9	14,9	14,0	8,3
65 %	7,3%	1,0	16,0	15,0	9,3
70 %	8,1%	1,1	17,0	15,9	10,2
75 %	8,9%	1,2	18,1	16,9	11,2
80 %	9,8%	1,3	19,1	17,8	12,1
85 %	10,6%	1,4	20,1	18,7	13,0
90 %	11,5%	1,6	21,1	19,5	13,8
95 %	12,3%	1,7	22,1	20,4	14,7
100 %	13,2%	1,8	23,0	21,2	15,5

zpracování: PAQ Research

/ TAII.2 Daňové výnosy ze zdanění vína (v mld. Kč)

efektivní zdanění vůči 1 l líhu	% pokles spotřeby	ztráta výběru DPH	výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	saldo (výběr – ztráta)	saldo – souč. výběr
30 %	7%	0,4	2,7	2,3	1,8
35 %	9%	0,4	3,1	2,7	2,2
40 %	10%	0,5	3,5	3,0	2,5
45 %	11%	0,5	3,9	3,3	2,9
50 %	12%	0,6	4,2	3,7	3,2
55 %	14%	0,6	4,6	4,0	3,5
60 %	15%	0,7	5,0	4,3	3,8
65 %	16%	0,7	5,3	4,6	4,1
70 %	17%	0,8	5,6	4,9	4,4
75 %	19%	0,8	6,0	5,1	4,7
80 %	20%	0,9	6,3	5,4	4,9
85 %	21%	0,9	6,6	5,7	5,2
90 %	22%	1,0	6,9	5,9	5,4
95 %	24%	1,0	7,1	6,1	5,6
100 %	25%	1,1	7,4	6,3	5,9

zpracování: PAQ Research

/ TAI.3 Daňové výnosy ze zdanění cideru (v mld. Kč)

efektivní zdanění vůči 1 l líhu	% pokles spotřeby	ztráta výběru DPH	výběr spotřební daně (vč. DPH z ní)	saldo (výběr – ztráta)	saldo – souč. výběr
30 %	5%	0,03	0,21	0,18	0,18
35 %	6%	0,03	0,24	0,21	0,21
40 %	7%	0,03	0,27	0,24	0,24
45 %	8%	0,04	0,30	0,27	0,27
50 %	9%	0,04	0,33	0,29	0,29
55 %	9%	0,05	0,36	0,32	0,32
60 %	10%	0,05	0,39	0,34	0,34
65 %	11%	0,05	0,42	0,37	0,37
70 %	12%	0,06	0,45	0,39	0,39
75 %	13%	0,06	0,48	0,41	0,41
80 %	14%	0,07	0,50	0,44	0,44
85 %	15%	0,07	0,53	0,46	0,46
90 %	15%	0,08	0,56	0,48	0,48
95 %	16%	0,08	0,58	0,50	0,50
100 %	17%	0,08	0,61	0,52	0,52

zpracování: PAQ Research